

tv-15 naš TOVARIS

Št. 1

7. januarja 1988

Leto XXVI

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Dražgoše. Šestinštirideset let pozneje...

O tem, kako je bilo takrat, in o tem, kako je tam gori pod strminami jelovških gozdov zdaj, premišljata Bojan Kuntarič (z reportažnim zapisom ob aktualnem obisku med Dražgošani) ter Ivan Jan (z navajanjem nekaterih posebnosti dražgoške bitke, kot jih vidi razmišljajoči pogled zgodovinarja – kronista). Oba sestavka preberite na 6. in 7. strani.

Ohranjamo pokončno hojo

Republiški odbor Zveze združenj borcev NOV Slovenije je svojo zadnjo sejo v iztekajočem se letu 1987 namenil, med drugim, tudi obeležitvi zgodovinskih datumov, kot so bile 50-letnica Titovega prihoda na čelo Komunistične partije Jugoslavije, petdeseta obletnica čebinskega kongresa, pa tudi 40-letnica ustanovitve ZZB NOV Jugoslavije. O teh dogodkih in o zgodovinski poti, vgrajeni v teh petdeset let, o deležu velikanov naše revolucije, predvsem pa o našem današnjem času, ki je in ostaja tesno povezan s preteklostjo, je na seji republiškega odbora govoril predsednik Bogo Gorjan.

Vsako življenje ima svoje sončne in senčne strani. Merjeno in ocenjevano na dolgi poti pa ima lahko le eno oceno. Daje nam jo zgodovina. To je tista ocena, ki ni, ne bo obremenjena s hvalisanjem, s politikantstvom, z zamerami, z maščevalnostjo, ki jo kot dokončno ne dajejo niti strokovnjaki ali politiki, ki so ta čas živeli. Mi pa sami za sebe vemo, da smo hoteli biti kar se le da kritični do sebe in do našega dela. Še vedno smo. Vemo tudi, da smo včasih ravnali napak, ker smo hoteli plemenito idejo uresničiti prehitro ali po napačnem vzoru. Pot do lastnih izkušenj in spoznanj je vijugasta. Tako je vsak od nas ob opojnosti zmag in uspehov doživljal tudi razočaranja nad seboj in nad drugimi komunisti, včasih nad partijo, kot frontovci tudi zaradi nekaterih zgrešenih političnih odločitev.

Kljub temu smo pol stoletja vzdržali v istem gibanju, komunističnem in frontovskem, zvesti istim ciljem: svobodi in socializmu. Sledili smo lahko našim mla-

dostnim idealom samo zato, ker smo v sebi imeli moč in sposobnost, da smo se vedno znova vračali k viru te naše moči: k preprostim ljudem, spoštovali smo njihova razmišljanja, prisluhnili smo mislim, s katerimi so nas bogatili pišoč in razmišljujoči. S to sposobnostjo neprestanega vračanja k virom naše moči opravičujemo našo politično živo prisotnost v tej družbi.

Tudi danes je tak čas, ko se moramo trdno zavedati naših korenin. Številni dvomi, sumničenja in obtožbe se zgrinjajo nad novejšo zgodovino in nad nas. Oklevanja so tudi pri izbiri razvojnih poti. Pri tem nekateri obtožujejo vse nas, komuniste, frontovce, kritično bremenijo vso prehojeno pot. Tožniki pa pri tem delajo iste napake, kot so jih že zagrešili posamezniki na naši poti. Radi bi prišli do cilja po idealiziranih poteh in po tujih vzorih, pri tem nam pa danes niti cilji niso vedno isti. Tudi zato nas nekateri obtožujejo. Obremenitev in obsodba pre-

hojene poti in vloge ZK sta potrebni zato le tistim, ki danes nočejo samoupravnega socializma, enakopravnega sožitja v Jugoslaviji, močno odprtega v svet.

Ob vsem tem, kar je zgodovina že rekla o tem našem času, doma in v mednarodnem prostoru, nas ne skrbi zgodovinska ocena prehojene poti. Pri ocenjevanju preteklosti pa ne gre prezreti ali podcenjevati ugleda naše NOB in revolucije pod Titovim vodstvom v svetu, pri izgradnji naših odnosov s sosedi in za uveljavljanje pravic Slovencev v zamejstvu.

Smo pa udeleženci NOB močno vpeti v vse današnje skrbi za naš skupni jutri. Zato tudi danes iščemo vzpodbude za naše delo predvsem pri tistih ljudeh, ki so povezani z delom, znanjem in zemljo. Takrat, kadar smo v tem uspevali, je bila naša beseda vedno živa in prepričljiva. Tudi zato, ker z njo ne zasledujemo trenutne koristi našega naroda, ampak trajne, nujno potrebne za preživetje in razvoj.

Naučili smo se, da narod svoje pravice lahko uveljavlja samo v revoluciji. Svoboda in neokrnjena pravica, ki izvirata iz dela, sta lahko sad le neprestanega boja. Današnjemu našemu revolucionarnemu gibanju pravimo socialistično samoupravljanje. Zato tudi danes za nas beseda in dejanja revolucije nimajo prizvok slabega. So tesno povezana s pojmom svobode. Zadržati moramo le sposobnost, da napake vedno sproti odstranjujemo, da ne vplivajo bistveno na našo trajno usmerjenost. Revolucionarnost smo potrebovali, da smo lahko ugotav-

ljali v boju za svobodo in uveljavljanje delavskih pravic našega sovražnika: tujega zavojevalca in njegove pomagače doma. Tudi današnje revolucionarno gibanje, ki je po naših hotenjih odločno demokratično, ni brez organiziranih ovir in nasprotovanja. Zato mislim, da moramo v korist razvoja demokratičnosti našega gibanja odločneje odstranjevati te ovire – naj so v nas samih ali izven. Pomembno je, da tudi tokrat sprotno preverjamo našo vgrajenost s hotenji ljudi, da nismo na strani od njih odtujenih struktur.

Vemò nadalje, da smo si Slovenci v Jugoslaviji svobodo in neodvisnost ter družbeno ureditev izbojevali in ustvarili sami. Vendar udeleženci NOB in revolucije ne pozabljamo, da smo se pri tem bojevali in uspevali le skupno z narodi Jugoslavije. Usodo, boj, glavne cilje smo imeli iste. Še danes jih imamo. Od tod naša pripadnost jugoslovanski socialistični skupnosti. Vendar se ob tem odločno zavedamo, da smo Slovenci našo hrbtnico ravnali v pokončno hojo ravno v času NOB in revolucije. Tako samozavestno zravnani lahko stopamo skupaj z drugimi v jugoslovanski in mednarodni skupnosti povsem enakopravno ves čas po vojni. Tako pokončnost bomo ohranili samo z neprestanim uravnavanjem našega koraka s hotenjem ljudi, ki ustvarjajo in živijo na slovenski zemlji, ne da bi se odpovedali ali zmanjševali izkušnje na doslej prehojeni poti, predvsem pa ne pridobitev NOB in revolucije.

Po poteh partizanske Jelovice

Odbor prireditve po poteh partizanske Jelovice vabi člane vseh družbenopolitičnih organizacij, športnike, planince, tabornike, pripadnike JLA in teritorialne obrambe in še posebej odraščajočo ter šolsko mladino, da se ob 46-letnici dražgoške bitke, v nedeljo, 10. januarja, udeležite pohodov, ki vodijo po stezah partizanske Jelovice v Dražgoše.

Predsednik prireditvenega odbora
Janez Lušina

Hrepenenje, dolgo dva tisoč let

V dvajsetih letih, odkar je Izrael zasedel nekdanja ozemlja Sirije, Jordanije in Egipta, območja Gaze, zahodne obale reke Jordan in Golanske planote niso bila nikoli mirna. Izraelske zasedbene oblasti so tudi za ceno življenj vedno držale arabske prebivalce v železnem prijemlu, toda nemiri, ki minule tedne potekajo v majhnem, pičlih 500 km² velikem predelu Gaze, po svoji silovitosti presegaajo vse dosedanje.

Z združeno zračno-pomorsko vojaško operacijo na palestinske cilje v Libanonu je

Izrael, po hudih vojaških pritiskih na prebivalce zasedenih ozemelj, kot kaže, začel

z vrsto povračilnih akcij. Ni malo takšnih, ki se upravičeno sprašujejo, ali nemara ne obstaja možnost, da po vsem tem Izrael napade južni Libanon, kjer se je znova zbralo nekaj tisoč palestinskih gverilcev. V nedeljskem napadu naj bi izraelska letala bombardirala palestinska oporišča v bližini Sidona, kjer naj bi bil tudi sedež Narodne fronte za osvoboditev Palestine, njenega Generalnega poveljstva, sicer pa bolj znanega pod imenom Džibrilova organizacija. Nepsredni vzrok za ta napad naj bi bil menda spektakularen napad komandosov omenjene

organizacije, ko je ta s samomorilskim dejanjem, s primitivnim jadralnim letalom, iz Libanona preletel na izraelsko ozemlje in v neki garniziji ubil šest izraelskih vojakov.

Tleča zažigalna vrstica je tako ponovno opozorila na tragedijo palestinskega ljudstva, na tisoče brezdomcev, ki so se jih v skladu s potrebami dnevne politike pripleli različni nazivi, od teroristov do medijskega fenomena. Hkrati pa se je doslej prepogosto pozabljalo, da biblijska Judeja in Samarija nista navaden vojni plen ali prostor, ki ga je sam bog namenil Izraelcem, temveč deželi, kjer prvotni prebivalci danes živijo kot drugorazredni državljani. So brez temeljnih človekovih pravic, kot so državljanstvo, potni list, pravica do samostojnega družbenega in gospodarskega razvoja in druge.

Nemiri v Gazi in na zasedenih ozemljih so med drugim opozorili, da je že skrajni čas za časten in pravičen izhod iz krize na Bližnjem vzhodu, katere osrednji problem se bržkone začne in konča pri palestinskem vprašanju. Ni naključje, da je na primer italijanski zunanji minister Andreotti izjavil, da je palestinski problem moralna obveznost vsega človeštva, takšen, kakršen je bil po drugi svetovni vojni židovski problem. Po drugi strani pa je prav tako res, da so tudi okrog Palestincev samih mnenja deljena, pa čeprav skoraj ni politika, ki vsaj enkrat ne bo omenil palestinskega vprašanja in z njim povezanega osvobodilnega boja.

Nemiri, ki so minule tedne preplavili Gazo in pluskajo tudi na drugo stran izraelskega obmejnega območja, v Zahodno obalo, pa so pred-

vsem pokazali na nekaj, pred čemer so izraelske oblasti vztrajno zatiskale oči: da so Palestinci na zasedenih ozemljih organizirani in politično opredeljeni za PLO. Pomembno pa je še dejstvo, da se v izraelski javnosti čedalje močneje sliši mnenje tistih, ki se ne strinjajo z vojaško zasedbeno politiko. Vse več je takšnih, ki trpljenje Palestincev primerjajo z nasiljem nacistov nad Židi, pa tudi takšnih, ki palestinske sanje po vrnitvi k domaćemu ognjišču primerjajo z dva tisoč let trajajočim židovskim hrepenenjem po domovini. Morda je za prihodnji razvoj dogodkov, ki se utegnejo zasukati še bolj tragično in s tem oddaljiti prizadevanja za mirovno konferenco o Bližnjem vzhodu pod pokroviteljstvom Združenih narodov, pomembno tudi dejstvo, da izraelska zavest in politika nikoli doslej med dvajsetletno okupacijo Zahodne obale in Gaze nista bili tako neposredno soočeni z vprašanjem lastne varnosti, prihodnosti, pa tudi narave družbene ureditve. Zdi se, da bi Izraelci vendarle morali začeti razmišljati o avtonomiji ali kakšni drugi primerni rešitvi za pol milijon Palestincev, Druzov in Arabcev, na račun katerih desničarski krogi v Izraelu in zunaj njega sanjarijo o Erez Izraelu ali velikem Izraelu. Najnovejši dogodki žal kažejo povsem drugačno sliko.

Miha Lampeht

Ta teden doma...

Beograd: V okviru Skupščine SFRJ ter zveznih družbenopolitičnih teles so bili takoj po novoletnem premoru sklicani sestanki z odgovornimi predstavniki republik in pokrajin z namenom, da bi čim prej uskladili stališča do razvojne resolucije in do zveznega proračuna za leto 1988, ki ju delegati pred iztekom lanskega leta spričo nekaterih temeljnih ugovorov in nasprotovanj v federalnih enotah niso sprejeli.

Ljubljana: Podeljene so bile letošnje Kraigherjeve nagrade Gospodarske zbornice Slovenije poslovnim delavcem iz naše republike za izjemne dosežke trajnejšega pomena. Na podelitvi je imel zelo odmeven nagovor Milan Kučan, predsednik predsedstva CK ZKS. V duhu svojih nastopov v zadnjem času je pozval k odločnejšemu spopadu z agonijo, kakršno doživljamo v teh zaostrenih kriznih stadijih ter na pot »iz povprečnosti in revščine v učinkovitejši, bogatejši socializem«. Nobene realne potrebe namreč ni, da »smo obsojeni na življenje v deformacijah in slabostih«.

...in po svetu

Moskva/Kabul: Sovjetski zunanji minister Ševardnadze je nepričakovano prispel v Kabul, kjer se pogovarja z najvišjim afganistanskim vodstvom. Poglavitna tema utegne biti odhod sovjetskih čet iz Afganistana.

Kuvaj: Ameriški obrambni minister Carlucci je na turneji po nekaterih državah arabsko-perzijskega zaliva. Gre za razmislek o morebitnih možnostih umika ameriškega ladjevja s tega območja.

Tokio: Na tokijski borzi je dolar v začetku tedna zdrknil na vrednost 120,45 jena. Padanju vrednosti dolarja je sledilo naglo padanje vrednosti delnic izvozno usmerjenih podjetij.

Odmevi

Z zaupanjem v novo leto

Izteko se je staro leto in začelo novo 1988. Priložnost, da se ozremo in ocenimo doseženo, ob tem pa poskusimo tvegati pogled v prihodnost.

Vsi ugotavljamo, da je naša družba zašla v hudo gospodarsko in družbeno krizo, iz katere išče poti ter zdravila, ki bi ne bila preveč grenka, a vendar učinkovita. Oboje – poti in zdravila

– krčevito iščemo in se sprašujemo, ali smo jim že na sledi. Iznajdljivost in pogum, ki sta nas navdajala v narodno-osvobodilnem boju in povojni graditvi, nam morata biti vodilo tudi v teh kriznih dneh. Če bo tako in če se bomo znebili malodušja, ki se nas loteva, bomo v novo leto lahko vstopili z zaupanjem, ki smo ga zares potrebni. **Adolf Ankon**

Mrtvilo ni opravičljivo

Tik pred začetkom prazničnih dni se je sestal tudi bosanski republiški odbor borcev, ki je glede na dogajanja v tej republiki v letu 1987 obravnaval eno samo temo: kdo vse je odgovoren za »domače« posle in poprivateno obnašanje v zadevi Agrokomerc.

»V večurni razpravi«, je poročal poročevalec s te seje Munib Alić, »so kritično pokazali na napake Skupščine, oziroma njenega predsednika Sava Čecurja. Ob tem so poudarili, da je on največji krivec za pasivno stališče oziroma nedelo Skupščine in za paralizno v delu delegatov ter funkcionarjev ob zadevi Agrokomerc. Ko so govorili o odgovornosti in metodah dela delegatov v zborih, je Nisin Albahari poudaril, da odgovornost delegatov in delegacij ni le predmet splošne vesti in vprašanje moralnega lika človeka, ampak je nujnost in predpogoj za delovanje družbenopolitičnega sistema socialističnega samoupravljanja sploh. Obveznosti in odgovornost je treba natančneje opredeliti in nato v praksi izvajati.

Albahari je ob tem vprašal, kako so delegati kazinske krajine preprečevali katastrofo Agrokomerca in še, kako je mogoče, da obstajajo skrivnosti, o katerih delegati v zborih nič ne vedo. Nihče nima pravice do prisvajanja samoupravnih pravic delegatov, funkcionarji Skupščine pa so odgovorni za družbeno gibanje.

Odgovornost, so dejali na seji RO ZZB NOV borci, je neizbežna. Tako z ničimer ni mogoče opravičiti dejstva, je dodal Albahari, da je v skupščinskih materialih kar cela stran posvečena opravičevanju in obrambi Save Čecurja. Albahari je zato predlagal, naj ta del besedila odstranijo od gradiv.

V nadaljevanju je Čiro Radić ugotavljal, da je Skupščina SR BiH še vedno na robu družbenih dogajanj, saj je bila vrsto let obremenjena s formalističnim delom. Zgodilo se je že, da so na sejah zborov razpravljali o vsebini pisma predsednika poslovnega odbora in direktorja, delegati pa so molčali, ker o vsebini takšnih besedil sploh niso bili obveščeni.

Zares razpravljati o vprašanju, ki so jih postavili direktorji, se tako seveda sploh ni dalo. Radić je pri tem poudarjal, da je treba spremeniti delo, predvsem metode dela, podpreti pa nove možnosti spreminjanja odnosov do dela ter zakonskih predpisov...

Za paralizno v delu skupščine in njeno počasno reagiranje v najtežjih trenutkih je politično najbolj odgovoren predsednik Skupščine SR BiH, zato pa mora vso politično odgovornost tudi nositi, je rekel Esad Cerić, Džemal Muminagić pa je dodal, da je Savo Čecur že aprila vedel za stanje v Agrokomercu. Zato da je tudi najbolj odgovoren, ker tega kot predsednik najvišjega samoupravnega telesa ni predstavil skupščinskim delegatom,

Onemogočimo škodljivo delovanje

Borci NOB in bralci TV-15 iz Kopra se zahvaljujemo sorbцу Zvonetu Gabriću, ki je v svojem novoletnem pismu uredništvu ožigosal povzročitelje in nosilce žalostnega kriznega položaja v naši družbi. Tvoj članek, tov. Gabrić, je zadel v živno.

Nikakor naj te ne bo sram, da si bil borec NOB in član ZKJ, zakaj borci in komunisti smo v svoji najtežji delovni dobi ustvarjali in delali pošteno, se borili za lepšo prihodnost naše družbe tako, kakor sta nas učila partija in Tito.

Naš vrhovni poveljnik je na zboru prve proletarske divizije v Postojni leta 1956 dejal svojim bojnim tovarišem: »V našo družbo so se vrnile kače in zastrupljajo zdrave ljudske odnose.« V svojem članku opozarja, da nas borci, nihče več ne posluša

s tem pa jim je kratil njihove pravice. Skupščina SR BiH ni bila seznanjena z vsemi dogajanjmi, kljub temu, da se je izčrpavala v »gašenju posledic«, pri čemer so ta »gašenja« opravljali na pravne rodne načine, kar je še posebej jasno pokazal primer Agrokomerca, je opozoril Husein Hadžismailović. Pri tem je dodal, da si Sava Čecur nikakor ne bi smel dovoliti, da obvesti delegate Skupščine o zadevi šele 22. septembra...

Med bosanskimi borci se je v razpravi večkrat ponovilo še vprašanje, ali je republiško vodstvo, ki tako deluje, še sploh lahko vodstvo in ali je sploh potrebno, saj je v sedanjem delu večkrat prekoračilo in zlorabilo pooblastila, oziroma pravice delegatske skupščine. **a. j.**

tako je dejal tudi naš narodni heroj Koča Popović na proslavi ob 45. obletnici prve proletarske brigade: »Imam občutek, da naša borčevska beseda slabi in da nas nihče nič več ne vpraša – da smo pozabljeni. Dejstvo je, da družba, tudi naša, bojne veterane odpiše – in to nas naj ne vznemirja; skrbite predvsem za svoje zdravje...«

Mi, borci, bomo morali napeti vse sile, da se škodljivi vplivi v našem gospodarstvu, v naši družbi ne bodo razrašali in da bodo zdrave, napredne sile ukrenile vse potrebno za onemogočanje škodljivih vplivov.

Le tako bomo vrnili ugled našim uspešnim delavcem, našim dosežkom ter našemu napredku.

**Radovan Jovanović
borec I. proletarske**

Gluhi za slušna pomagala

Na specialističnem zdravniškem pregledu so mi ugotovili 76,6-odstotno naglušnost, kot posledico detonacije mine v neposredni bližini v partizanih, hrup pa me je spremljal tudi v oficirski šoli, ko smo ostro streljali s topovi brez kakršne koli zaščite sluha. Zdravnik specialist mi je predpisal slušni aparat Widex G-2.

Naročilnico sem predal v Elektromedicino, ki ta pomagala uvaža, 15. januarja 1987. Takrat so mi povedali, da je rok čakanja 3 mesece. Ko sem spraševal, ali je aparat že prispel, se je vedno glasil odgovor »Se ni, ni zagotovljenih deviz«. Na zadnje spraševanje 23. decembra 1987 sem dobil odgovor, da so aparate prejeli v tem letu le ljubljanski zavarovalci, ker je Ljubljana subvencionirala uvoz za svoje zavarovance, ostali, posebno vojaški upokojenci, pa še ne in tudi ni znano, kdaj bodo.

To pa je diskriminacija! Borci – vojaški upokojenci so spet kot že tolikokrat doslej v vsem prikrajšani. Kje so tisti davni časi, ko smo razglašali, da je naše največje bogastvo človek in velika pridobitev brezplačno zdravstveno varstvo in šolstvo? Kje so danes vsi tisti veliki ideali in pridobitve, za katere smo se borili? Naglušnost opredeljujejo kot visoko invalidnost in če je to posledica pogojev službe, bi se morala priznati. Nas, vojaške upokojence, so popolnoma predali vojaški zdravstveni službi.

Ko sem šel na komisijo za invalidnost zaradi naglušnosti, so mi lakonsko odgovorili, da zdaj nimam pravice ničesar uveljavljati, ker nisem

uveljavljal v aktivni službi ne glede na to, da je obolenje posledica službe. Pri vsem tem se postavlja vprašanje, kaj pomaga zakon o nosilcih partizanske spomenice o brezplačnem zdravstvenem varstvu, če zvezna vlada ne zagotavlja deviz za najnujnejša zdravila. Izgovor, da za to ni deviz, je iz trte izvit. Če jih res toliko primanjkuje, naj bi jih odščitili od odobrenega zneska za Univerziado ali pa bi se odrekli nekoliko turističnim potovanjem zveznih funkcionarjev. Za nakup nogometnih ali hokejskih (naših, domačih) devize so, za zdravila in ortopedska pomagala pa jih ni... Res, da danes našim funkcionarjem nihče več ne verjame, vendar še vprašam, kakšen smisel ima zagotavljanje zveznih mirajstrov, da so za zdravila devize zagotovljene, če to ne drži! Zvezna vlada je znala nezakonito – »zakonito« ukrasti eno pokojnino, ne zdi pa se ji potrebno zagotoviti uvoz prepotrebnejših zdravil oziroma ortopedskih pomagala, ki jih pri nas ne izdelujejo. Če bi zato iskali odgovornega, ga ne bi našli, zato bi bile verjetno krive »objektivne okoliščine«.

Vendar so krivci znani – zvezna vlada in njen predsednik, ki se pa verjetno s takimi malenkostmi ne ukvarja. Oni naj bi reševali pomembnejše zadeve. Krivi so pa tudi odgovorni organi republiške vlade, ker ne poskrbijo za devize v ta namen. Saj oni dobro slišijo (ali pa tudi ne). Upam pa, da se bo to moje razmišljanje slišalo in da bom aparat dobil vsaj za obletnico.

Metod Jurčić

Pod vtisom Koroških kulturnih dnevov

Je koroški Slovenec le drugače govoreči Avstrijec?

Osemindvajseti in devetindvajseti december sta bila namenjena Koroškim kulturnim dnevom, že devetnajstim po vrsti. Organizirala jih je Krščanska kulturna zveza v Slomškovem domu v Celovcu. Bogat program ponedeljkovih in torkovih dopoldanskih in popoldanskih ur je od udeležencev zahteval precejšnjo mero zbranosti, saj je s strokovno raziskovalno vsebino referatov posegel v podrobnosti življenja Koroške in njenih ljudi (predvsem političnega), v korenine boja za slovenski jezik in slovenski živelj. Šele tako je mogoče bolje razumeti sedanji trenutek na Koroškem – vprašanje ločevanja šolarjev in ob tem porajajoči se strah o koncu dvojezičnega šolstva, kar je bilo tudi ena od tem 19. koroških kulturnih dnevov.

Doktor filozofije, redni univerzitetni profesor za novejšo zgodovino na univerzi v Celovcu **Norbert Schausberger** je spregovoril o priključitvi Avstrije Nemčiji leta 1938, se ustavil ob pojmi okupacije, aneksije in plebiscita 10. aprila istega leta. Ta je bil kot glasovanje zgolj alibi, saj naj bi Dunaj oznanil, da

darski skupnosti. »V Avstriji se več razmišljanj želi priključiti na neko večjo ideologijo,« je dejal. »Nekaj podobnega kot nekoč priključitev Nemčiji je danes ideja priključitve k EGS. Svarim pred tem, da bi malomarno razpravljali o takšni priključitvi. Sem seveda za sodelovanje, a s posebnimi določili,

vprašanje koroških Slovencev in »anšlusa« 1938. leta, ki je takrat povzročil veliko vznemirjenje v najširših krogih jugoslovanske javnosti. Velika Nemčija je namreč postala stvarnost, neposredni sosed Jugoslavije, in Hitlerjeve čete so bile na Karavanah. V vsej Jugoslaviji, zlasti še v Sloveniji, je prevladovalo splošno prepričanje, da je »anšlus« samo prvi korak k uresničitvi starega velikonemškega cilja – nemškega mostu na Jadrano.

Kaj pa se je dogajalo na Koroškem? Korošci so se že pred nacizmom navadili na napade na Slovence. Koroški »Haimadbund« si je prizadeval ustvariti manjšini sovražno vzdušje. Raznorodovalni pritisk na Koroškem se je večal. K izolaciji Slovencev pa so prispevale tudi slovenske organizacije same. V marčnih in aprilskih dnevih je nacizem razpletal svoje veje. Glasilo Koroški Slovenec je objavilo prvo okrožnico Slovenske prosvetne zveze, ki seznanja z novo oblastjo in njenimi pristojnostmi. Poudarjajo železno disciplino. Povsod je dovolj izjav oblastnikov, namenjenih koroškim Slovincem, češ da naj ne skrbijo za slovensko kulturo, saj je to »del te naše koroške dežele«. Leta 1938 se je razbohotil mit o Koroški na južnem braniku Nemčije. Pozitivnega odnosa do tega niso imeli le nacionalni socialisti, ampak je daleč presegel nemški nacionalni tabor.

Večino slovenskih izobražencev je predstavljala duhovščina. To vsekakor ni zanemarljivo. Pokazalo pa se je, da se Slovenci na cerkev kot zaveznika ne morejo opreti. Eden izmed dokazov je krški škof Adam Hefter, oster nasprotnik Slovenskega narodnostnega programa že ob plebiscitu. Nacisti so ga

imenovali »škof gibanja« in so ga imeli kar za svojega.

Leta 1938 se je za koroške Slovence začelo v socialnoekonomskem pogledu novo obdobje. Tudi na narodnostno mešano ozemlje je namreč pljusnil val industrijske družbe (ne sicer kakor danes, pa vendarle), ki je povzročil razkrojavanje slovenske vasi in stare strukture. Slovenci so postali žrtev raznorodovanja, ker niso imeli nobene močne gospodarske ali politične organizacije. Ostali so na robu dogajanja.

O šolstvu in šolskih sistemih

Torek, 29. decembra 1987, se je začel s predavanjem člana Slovenskega znanstvenega inštituta **Avguština Malleja** o stanju utrakvističnega (dvojezičnega) šolstva v zadnjih mesecih Prve avstrijske republike. Nemško nacistično orientirani so ga hvalili, koroški Slovenci pa so zahtevali preureditev, ki bo omogočala socializacijo na podlagi materinščine. Najbolj pogosta slovenska ocena tega tipa šole je – ponemčevalnica.

Slovenščina je bila le po-

možni (hišni) jezik za priučenje nemščine. V pouku naj bi jo pritegnili le kot narečje.

Utrakvistična šola je tako zavirala oblikovanje kulturne identitete koroških Slovencev, vse to pa je vplivalo na novo določbo leta 1945, ki upošteva vse zvrsti jezika in govori o popravi škode iz časov 1. avstrijske republike.

Šole z ločenim in šole s skupnim poukom

Skozi čas, skozi zgodovino smo se priklopali do aktualnih problemov na Koroškem, ki jih je v predavanju pod naslovom Ločevanje šolarjev – konec dvojezičnega šolstva ponazoril **Vladimir Wakounig** s celovške univerze. Seveda napad na trenutno dvojezično šolstvo ni od danes. Nemško usmerjeni nacionalni krogi so ga inicirali, ko je bilo videti, da se bo dvojezično šolstvo okrepilo in pridobilo na ugledu. Menili so, da bo blatenje dvojezičnih učiteljev porušilo zaupanje pri starših. Postavili so zahtevo po ločevanju otrok. Naraščanje prijav otrok je bil naznačil za potrebo po ukrepih. Kaj narediti proti zanimanju za

slovenski jezik, da ne bi na dvojezičnem ozemlju zrasla nova generacija, ki bi ji bila dvojezičnost smoter?

Za ločevanje otrok in oviranje široke izobrazbe ni znanstvenih in pedagoških argumentov. Pedagogi in sociologi so opozorili na širšo problematiko ločevanja šole.

Profesor Wakounig primerja šole z ločenim poukom (Borovlje, St. Jakob, Bistrica v Rožu, Dobrla vas, Škocjan) ter šole s skupnim poukom (Št. Lenart, Bistrica na Zili, Šmihel, Globasnica). Ugotavlja, da v šolah z ločenim poukom ni vsako leto dovolj prijav za popoln razred in si je treba izposoditi neprijavljene otroke za t. i. dvojezične razrede. Šole s skupnim poukom pa so polno organizirane.

Dvojezični razredi nosijo s seboj navlako predsodkov in manjvrednosti. V šolah s skupnim poukom pa tega ločevanja ni.

S tem tudi ni poseganja v prijateljske odnose otrok. Isto se potem ponovi še pri ločevanju staršev.

Komite za obrambo dvojezičnega šolstva na Koroškem je bodril starše, naj zaupajo svoje otroke dvojezičnim učiteljem. Znani so plakati z geslom: »Dvojezično je bolje«.

Toda v pogojih, ki zahtevajo ločevanje otrok, dvojezična šola nima prihodnosti. V šolah z ločenim poukom so se že pokazale posledice, saj starši niso pripravljeni prijavljati otrok v ločene razrede. Skupni pouk pa je vendarle nekaj privlačnega. Nekateri otroci pozneje dobijo zanimanje za slovenski jezik in se ga lahko pozneje tudi učijo.

Čas bo pokazal, ali so ti 19. koroški kulturni dnevi dosegli svoj namen, ne samo kot opozorilo in oznani- lo obstoječega stanja, ampak tudi kot vzmeti za aktivno reševanje in rešitev problemov.

Ti pogovori se bodo v odgovornih krogih sicer nadaljevali 15. januarja, mi pa si v mislih ponovimo, kar je dejala v razpravi **dr. Breda Pogorelec**, slavistka s Filozofske fakultete v Ljubljani: »Ne morem razumeti, kako da v letu 1987 v neki civilizirani družbi, na pragu informacijske družbe, v srcu Evrope razpravljamo o nečem, kar sodi kvečjemu na črno celino.«

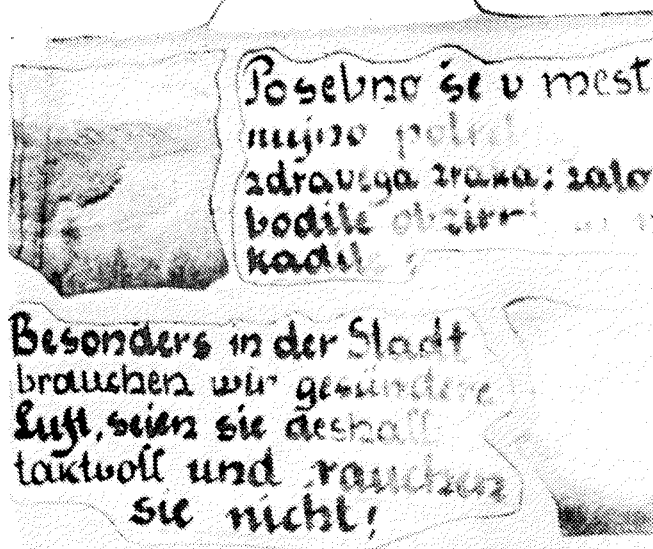
Živa Drole

Avstriji priznajo tisto, kar se je že zgodilo – gre za tako imenovani Anschluss (anšlus), kar pomeni nasilno priključitev. Pozornost je pritegnila Norbertova pripomba v razpravi, s katero je opozoril na današnje težnje Avstrije, ki se želi iz gospodarskih razlogov priključiti Evropski gospo-

za katere bo pač treba nekaj plačati. Zavedati se je treba, da je Avstrija ekonomsko zelo majhna. »

Član Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu dr. **Teodor Domej** je v svojem referatu načel

**MONTAŽNO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE**

**Ljubljana,
Opekarska 13**

**TOPLEJE
IN CENEJE**

*topli montažni dimnik
z gibljivo kisloodporno
ognjestalno šamotno cevjo*

TELEFON: centrala 212-011 • ŠEF KOMERCIALE: 218-347 • TELEGRAM: KIP LJUBLJANA •
Tekoči račun 50101-601-23238 • TELEX: 31420 YU KIP

Politkomisar Sime zbira in komentira

Zakaj kazen?

Lansko jesen so organi za notranje zadeve odkrili nezakonito in nesamoupravno početje predsednika poslovnega odbora hidroelektrarn na Neretvi Sadija Čemalovića in nekaterih njegovih sodelavcev. Ti naj bi, med drugim, lani in predlani na račun delovne organizacije in v lastno korist najeli sobe in apartmaje v nekaterih obmorskih hotelih. Med »privilegiranimi dopustniki« pa naj bi bil tudi Šaban Kevrić, sekretar predsedstva CK ZK Bosne in Hercegovine.

Ker je bosansko-hercegovaška javnost že nekaj mesecev ugibala, koliko resnice je v tem, je predsedstvo CK ZK BiH na seji 20. novembra preučilo okoliščine Kevrićevega počitnikovanja. Tako je na koncu informacije, ki so jo člani CK sprejeli 25. decembra brez razprave, med drugim rečeno, da je »Šaban Kevrić poravnal vse materialne obveznosti glede oddiha, tako da ne more biti vpleten v malverzacije vodilnih iz hidroelektrarn na Neretvi. Akterji so ga poskušali uvrstiti med tiste, ki so vedeli za take počitnice in jih dopustili, da bi tako zaradi Kevrićeve funkcije preprečili obelodanjenje svojega početja in onemogočili ugotavljanje odgovornosti. Predsedstvo CK ZK BiH je ocenilo, da Šaban Kevrić ni ravnal dovolj previdno, zato mu je izreklo kritiko (to pa je sprejel).«

V bosansko-hercegovski partiji so po Agrokomercu zares čudne razmere: visok funkcionar gre na počitnice na morje, poravnava vse materialne obveznosti glede oddiha, nato pa mu (čez leto dni) CK ZK BiH izreče kritiko zaradi »neprevidnosti« in on jo brez ugovora sprejme!

Brez ovinkov naj zapišem, da mi to ne gre v glavo. Če bi bil jaz na Kevrićevem mestu, bi se taki kazni uprl z vsemi štirimi! Bil sem namreč že večkrat na morju v različnih krajih in hotelih, v redu plačeval račune in mi zato sedaj hoteli pošiljajo novoletna voščila z vabilom, naj jih še obiščem...

Vendar pa mislim, da bosansko-hercegovski ceka ni tjavendan kaznoval svojega sekretarja, ko pa ima vendar toliko zahtevnejšega dela z akterji afere Agrokomerc.

Po daljšem tuhtanju sem našel, tako vsaj menim, ključ za rešitev uganke: **kdaj in koliko je Šaban Kevrić plačal!** Tega pa CK ZK BiH v svoji informaciji ni pojasnil...

Partizanska porodnišnica

Eden izmed čudežev slovenske partizanske sanitete je bila vsekakor tudi partizanska porodnišnica »Spodnji Hrastnik« v sklopu SCVPB na Rogu. Vodila jo je znana zdravnica dr. Božena Grosman-Vida, ki je umrla lansko jeseni.

Prvi novorojenček, ki je v partizanski porodnišnici privekal na svet, je bil Izotok, rojen 8. maja 1944. Od prvega poroda na Rogu 26.

junija 1943 do zadnjega 17. marca 1945 se je rodilo 53 otrok.

Požrtvovalni pripadniki ekonomata SCVPB so poskrbeli kljub težkim pogojem, da je bila partizanska porodnišnica za tedanje razmere še kar dobro preiskrbljena z mlekom.

Zakaj pripovedujem o tem? Zato, ker klub zelo razvejanemu negovanju tradicij NOB, kaj takega čez nekaj let – če bo to potrebno – sploh ne bo mogoče! Zakaj ne, se boste zgroženo vprašali. Zato, ker ne bo domačega mleka, na uvoženo mleko pa ne bo moč računati!

To se bo zagotovo zgodilo, če Mikulićeva vlada ne bo takoj korenito spremenila svoje nemogoče politike do kmetov, zlasti živinorejcev, ki so že začeli klati svojo živino!

Kaj na »živinorejske« učinke Mikulićeve vlade pravijo naši strategji SLO?

Zagrebu podarili 8,6 milijarde dinarjev

Na zadnji lanski seji skupščine mesta Zagreb so po daljši, včasih tudi zelo žolčni razpravi, sklenili razdeliti zapuščino Univerziade '87. Gre za športno opremo (871 milijonov dinarjev), zdravstveno (374 milijonov dinarjev), električno opremo (6,8 milijarde dinarjev), razna vozi-

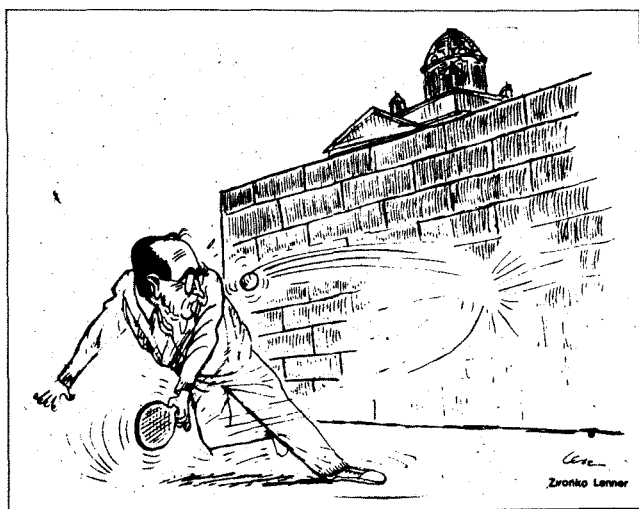
megalomanske prireditve, ki je po doseženih športnih rezultatih že utonila v pozabo, pripravili februarja 1988. Stalno odlašanje predložitve zaključnega računa mi ne gre v glavo, posebno še, ker se spominjam, da so po letni olimpiadi v Los Angelesu **že po dveh mesecih** objavili zaključni račun in do dolarja točno navedli, koliko imajo dobička.

Menim, da sem le domel, zakaj tolikšno odlaganje zaključnega računa. Če bi izkazali izgubo, bi moralo to pokriti mesto Zagreb, česar pa ti ne nameravajo. Če pa bodo izkazali višek, pa se bo zadeva mučno zapletla. Član sveta federacije Mihajlo Švabić je na zadnji seji sveta federacije namreč izjavil, da »bodo zagotovo ogromni viški. Ker pa le-ti izvirajo iz odstopljenega zveznega prometnega davka, naj bi zvezna skupščina (po Švabićevem mnenju) sprejela zakon, da se viški vrnejo proračunu!«

Močno me zanima, kaj bodo Zagrebčani potuhtali, da bo volk sit in koza cela...

Silvestrska večerja

Znani zagrebški hotel Esplanade je za Silvestrovo pripravil večerjo v svoji Smaragdni dvorani. Bralce prosim razumevanja, ker

la (milijarda), ostala oprema in inventar (556 milijonov dinarjev). Samo avtomobilov »Mitsubishi« je 64!

Tako je univerziada podarila Zagrebu opremo v vrednosti 8,6 milijarde dinarjev, kar je zelo pomemben znesek, če upoštevam, da letošnji (za 1988) proračun Zagreba znaša 85 milijard dinarjev...

Zato je povsem razumljiva navdušena izjava zagrebškega župana dr. Mata Mikića, da je Zagreb s pomočjo univerziade uresničil vrsto razvojnih programov gospodarstva in družbenih dejavnosti, ki so osnova za nadaljnji in hitrejši razvoj mesta. Ob vsem navedenem pa nisem zasledil niti besedice o tem, da je sredstva za univerziado prispevala vsa Jugoslavija! To se je posrečilo predsedniku organizacijskega komiteja Josipu Vrhovcu, sicer članu predsedstva SFRJ, s pomočjo prijatelja Branka Mikulića, predsednika zvezne vlade...

Po besedah Vladimirja Peza, predsednika izvršnega komiteja univerziade, bodo zaključni račun te

jedilnika iz tehničnih razlogov nisem prevedel. Na jedilniku je bilo: medaljoni od gušče jetre sa želeom od šerija; dimljeni losos sa limunom, maslacom i tostom; ragu od divljači u lisnatom tijestu; umak »komberlan«, poširani file od smuđa sa škampima; umak »šampanj« s kaviarom, file minjon »Zagreb«; prokulica na maslacu; palačinke od repice; orašasti pečeni krompir; salata od matovilca i radiča; ananas u kointrou; kafe, žardinjera, pečena šunka u kruhu sa ribljom mrkvicom, kisela juha, koktel šampanj, bijeli i crni »burgundac« kutjevački i pjenušac »zlatna radgonska penina«.

Predstavniki delavskega razreda Zagreba so kljub zasoljeni ceni – deset starih milijonov dinarjev za osebo – povsem napolnili Smaragdno dvorano.

Ob tem pa je zanimivo, da mestni očetje zagrebški za novoletne praznike Zagrebčanom niso uspeli **zagotoviti zadostne količine mleka** in tako odpraviti vrste v zgodnjih jutranjih urah pred mlekarnami...

Vaš Sime

Novoletni paberki iz jugoslovanskega časopisja

Naši borci

(Med številnimi krajšimi zapisi o dogajanju v letu 1987 je v zadnji lanski in hkrati prvi letošnji številki Mladosti, glasila ZSMJ, tudi zapis o boricah)

»Ali so borci NOB edini in neizgledni borci v vseh tekočih težavah in zapletih? So res edini arbitri, ki imajo vedno prav, nekoč bi temu rekli – da so neizgledni na liniji? Danes je to težko biti že samo zato, ker linija ni več tako jasna in ravna, ker bolj spominja na »krivo Drino«. Brez dvoma so borci tudi danes sila, na katero kaže računati prav tako v kvantitativnem smislu, skoraj tako kot pred štiridesetimi leti. Če smo končali vojno z 800.000 borci, jih je danes na pokojninskih spiskih 650.000, po številu kongresnih delegatov pa celo 900.000; to je vsekakor malo čudno, glede na vsakodnevne osmrtnice v TV dnevniku. Po drugi strani pa ne more biti čudno, ker imamo pač revolucijo, ki se nadaljuje, nekateri pa celo pravijo, da imamo nekaj, kar je podobno državljanski vojni, ki vsakodnevno povečuje borčevsko vojsko. Pri tem se je med drugim uveljavljala tudi praksa, da sta bili potrebni za status borca, zlasti tistega, ki ni nosil puške le dve priči.

Če pustimo ob strani množičnost in pogledamo le borčevsko aktivnost, potem je jasno, da so borci v tej družbi sila od katere lahko veliko pričakujemo. Oni to med drugim tudi vedno poudarjajo – v stilu znane Balaševičeve pesmi o računanju na nas. Borčevske organizacije so precej glasne v razpravah o nekaterih najaktualnejših družbenih vprašanjih (Kosovo, ustavne spremembe, nacionalizem, zlasti

pa pri težavnostih idejne narave) in tako je prav.

Ni pa prav, da se z njihovimi podporami in kritikami pogosto ne dela tako, kot bi bilo prav. Pravzaprav imajo te pripombe pogosto uporabno vrednost, ob borčevskem ugledu in zaslugah. V položaju, ko se je veliko vsega tega spacificilo in izgubilo svojo prvotno vrednost, ostajajo borčevske organizacije tista sila, kateri se, širše gledano, lahko verjame. Drugo vprašanje pa se postavlja, ko njihovo glasnost ponekod in včasih razlagajo kot češ: saj nimajo kaj izgubiti in namigujejo na kontinuiteto od enainštiridesetega. To pa je že tendencioznost, saj se ta glasnost potrjuje ali zanika kakor se pokaže.

Potreba borčevskih organizacij, da o vsem rečejo svoje mnenje, ni le navada. Navada pa postane tisti hip, ko to potrebo razumemo v stilu pregovora, ki se končuje: karavane gredo dalje. Hočemo reči: marsikaj se dogaja kljub borčevskim protestom in nestrinjanjem. Moč postaja očitno vse bolj deklarativna, kakor številne druge stvari pri nas. To očitno ni zasluga samih borčevskih organizacij, ki so, kakor vse ostalo, urejene po teritorialnem načelu (in ne le tako); to je včasih eden vzrokov, da se jim pripisuje »zborovsko petje«. Sicer pa je danes težko biti solist, pa tudi, nekateri borci zaslužijo spoštovanje. Ostajajo torej prostorni telegrami. (B. Č.)

SLOVENIJALES

Žičnica

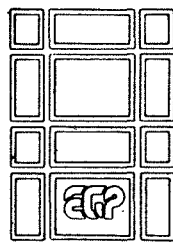
TOVARNA STROJEV IN OPREME p. o.
6111 LJUBLJANA, GERBIČEVA 101

Poštni predal: 61

Telefon: (061) 264-061 n. c.

Telegram: ŽIČNICA LJUB-LJANA

Telex: 31-497 YU SLOLES

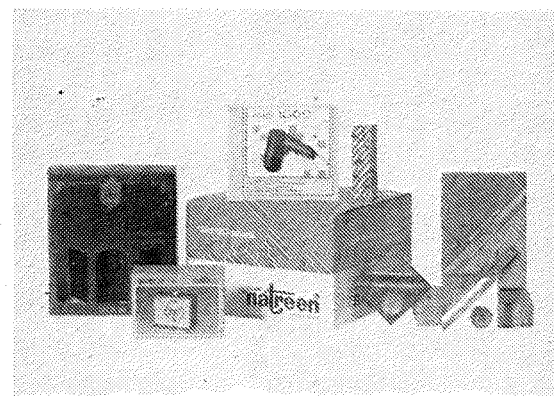

Transportna embalaža
komercialna embalaža
tiskarske storitve

EMBALAŽNO GRAFIČNO PODJETJE
ŠKOFJA LOKA

64220 ŠKOFJA LOKA, KIDRIČEVA C. 82

TELEFON N. C. 60-541,
60-565
DIREKTOR, TAJNIŠTVO:
60-935
PRODAJA: 62590
TEK. RAČ.: 51510-601-
12589
TELEX: 34684 EGP YU

Jugoslovanska spominska celica v Ravensbrücku čaka na otvoritev

Žensko koncentracijsko taborišče Ravensbrück (45 kilometrov severno od Berlina) je bilo ustanovljeno marca leta 1939. Prvi transport jetnic se je začel 1933, zadnji transportni seznam pa je končan januarja 1945 s številko 102.815.

V taborišču so bile jetnice več kot tridesetih narodov. Jugoslovank je bilo približno 2800, največ Slovenk (2300).

Težko je pisati o njihovem trpljenju, preveč je bilo gorja. Žene so o svojem življenju v taborišču napisale leta 1971 obširno knjigo, ki pa je ni več najti v naših knji-

garnah.

Po vojni so uredile muzejsko celico v nekdanjem bunkerju, a ga je pred leti zalila voda. Uprava muzeja je preselila svoje prostore v drugo zgradbo in namenila vsem državam, ki so imele svoje državljanke v taborišču, po eno ali dve celiti za ureditev muzejskega prostora. Vse države so kmalu uredile svoje prostore, le jugoslovanski celici sta ostali prazni do konca novembra 1987.

Odbor taborišča Ravensbrück je s svojo odločno in domiselno predsednico inž. Sonjo Lapajne sklenil, da bo organiziral akcijo za zbiranje

finančnih sredstev. Iz vrst svojih članic je ustanovil odbor za ureditev spominske celice pod vodstvom Božene Legiša. Priprave so trajale nekaj mesecev. Strokovno delo je prevzela arhitektka Majda Lajovic, spomenik petnajstih figur v bronu za kompozicijo Apel je podarila srbska umetnica in bivša jetnica Auschwitza, kiparka Vida Jocić iz Beograda. Vse delo je bilo opravljeno prostovoljno.

Prizadevanja sodelavcev za ureditev celice niso bila zaman. Konec novembra je bil jugoslovanski prostor v muzeju urejen in direktor

muzeja je v svojem pismu navdušeno pozdravil uresničenje naših načrtov. Poudaril je, da jugoslovanska celica naredi na obiskovalce močan vtis.

Slovesno otvoritev celice bo odbor pripravil v prvi polovici maja.

Taboriščni odbor se je 25. decembra 1987 ob sprejetem poročilu o zaključku del zahvalil vsem, ki so kakorkoli pomagali pri izvedbi te naloge. Posebno moramo poudariti požrtvovalnost nekdanjih internirank, ki so zbirale in tudi same prispevale finančna sredstva za muzej. Naši delovni kolektivi in njihova vodstva so pokazali veliko razumevanje in spoštovanje do nekdanjih internirank, za kar jim je odbor še posebej hvaležen.

Ivanka Milovanović

Slovesno ob dnevu JLA

Na osrednji občinski proslavi ob dnevu JLA v Radovljici je o pomenu in vlogi naših oboroženih sil in priprav na splošni ljudski odpor spregovoril predsednik občinske skupščine in sveta za ljudsko obrambo Bernard Tonejc. Nato pa so najbolj delovnim pripadnikom TO, ZRVS, posameznikom in organizacijam podelili odlikovanja in priznanja.

V kulturnem programu pa so se predstavili godba na pihala DPD Svoboda Lesce, komorni zbor Stane Zagar iz Kroke in folklorna skupina KUD SZ Veriga Lesce.

JR

Podelitev priznanj

Pripadniki JLA in prebivalci občine Ilirska Bistrica so slovesno proslavili dan naših oboroženih sil. Zvrstilo se je nekaj športnih tekmovanj, vojaki in mladinci pa so skupaj pripravili slavnostno akademijo.

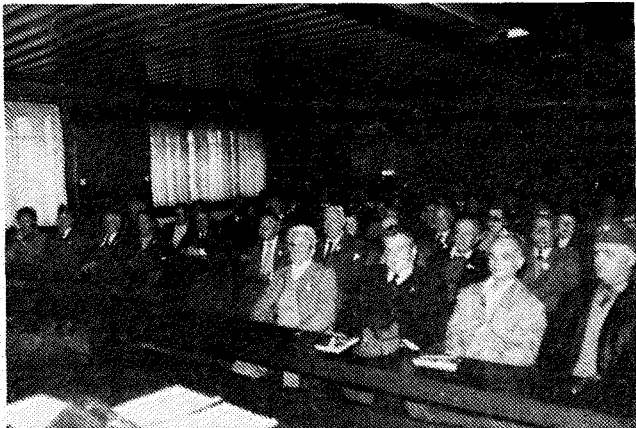
Slovesno pa je bilo tudi v vojašnici Proletarske brigade, kjer so najbolj delovnim vojakom in starešinam podelili priznanja, najboljšim enotam pa prehodne zastavice.

Skromneje, a bolj prisrčno

Z območnim srečanjem v Kopru je skupnost borcev Notranjskega odreda uspešno izpolnila še svojo zadnjo lanskoletno nalogo. Poprejšnji dve srečanju sta bili v Čabru in Ribnici.

Da bi kljub razstresenosti ne izgubili medsebojnih stikov, so se odločili za območna srečanja, ki bodo v prihodnje najbrž še edina možna oblika dela. Srečanje v Čabru in Ribnici je bilo – v primerjavi s koprskim – lažje pripraviti, saj je tam »odred« doma.

Vsako izmed srečanj je doživetje zase. Zlasti ganljivo se je srečati s posameznimi tovariši, ki jih nisi videl že celih petinštirideset let. V Kopru so odkrili kar štiri nekdanje

borce odreda, ki se doslej niso udeležili še prav nobenega srečanja in so živeli docela »pozabljeni« v svojih istrskih vaseh. Eden med njim – Jože Kocjančič – je bil celo mitraljezec v odredu in zelo dobro pozna vso Notranjsko. Na Obali, na Krasu in na Tržaškem je še živih 43 odredovcev.

Posebno doživetje koprškega srečanja je bil priložnostni koncert partizanskih pesmi, ki ga je pripravil mešani pevski zbor ZDU Koper pod vodstvom nekdanjega borca mitraljezca Verjanka Babiča. Vsem udeležencem je bilo srečanje v Kopru v veliko in lepo življenjsko vzpodbudo.

Ladica Štrifot

Priznanja Gorenjskega odreda

V zadnjih decembrskih dneh se je v Republiškem centru za obrambno usposabljanje v Poljčah sestal razširjeni odbor skupnosti borcev Gorenjskega odreda ter pregledal delo, opravljeno v minulemu letu. Predsednik Anton Kržišnik-Ljubo je naštel izpeljane akcije in se vsem agilnim članom zahvalil za njihovo prizadevnost. Naloge letošnjega leta bosta postavitev spominskih obeležij na krajih pomembnejših bojov odreda in nadaljnje zbiranje gradiva za kroniko Gorenjskega odreda. Janez Lušina-Mali je doslej zbral dokumente in jih izročil partizanskemu pisatelju Ivanu Janu-Srečku, ki je prevzel pisanje kronike. Ta ima pripravljenega že približno dve tretjini gradiva, tako da bo te dni začel z intenzivnim delom in bo rokopolis kronike Gorenjskega odreda oddal v tisk do konca leta 1989.

Za dosežene uspehe in požrtvovalnost pri delu je predsednik odbora podelil posebna priznanja dvema organizacijama in trem posameznikom.

Planinskemu društvu Kesenice za dolgoletno uspešno organiziranje zimskih pohodov Po poti Gorenjskega odreda in Po poteh partizanske Jelovice

Osnovni šoli Gorenjskega odreda v Žirovnici za organiziranje srečanj borcev Gorenjskega odreda z mladino

Janezu Martinčiču za organiziranje množičnega Cerkljanskega smučarskega teka Gorenjskega odreda

Maksu Žnidarju za sodelovanje pri organizaciji jubilejnih praznov preboja Gorenjskega odreda

Štefanu Urbancu-Štefku za organiziranje stalnih razstav o Gorenjskem odredu v posameznih šolah in vojašnici v Bohinjski Beli

Miloš Rutar

Orientacijski pohod

Komisija za tekmovanja, šport in rekreacijo pri OK ZRVS Celje je pripravila občinsko tekmovanje v orientaciji, s katerim so obeležili dan republike in dan JLA. Orientacijskega pohoda so se udeležile ekipe KO ZRVS, srednjih šol, tabornikov in garnizije Celje. Na startu je bilo tako štirinajst ekip. Najboljše znanje je pokazala ekipa Srednje tehnične šole Josip Broz Tito.

Tekmovanje je bilo dobro organizirano, premalo pa je bilo ekip KO ZRVS.

Franc Rozman

Slovesno tudi na Kostanjski planini

Tuhinjska dolina skozi vse leto privlači mnoge izletnike, na prednovoletno nedeljo, 27. decembra, pa je bilo še posebej živahno. Na bližnji Kostanjski planini se je na slovesnosti zbralo približno tisoč udeležencev, med njimi kar dobra polovica pohodnikov, mladine in rezervnih vojaških starešin občine Kamnik. Kostanjska planina pa ni le prijetna za ljubitelje narave, pač pa je bila tudi prizorišče junaškega boja borcev Kamniškega bataljona (Kokrškega odreda) in borcev Moravškega bataljona Savinjskega odreda.

Od tega je minilo 45 let. Čeprav je sovražnik vedel za taborišče, so se ob združitvi borci počutili močne. Niso se odločili za premik, kar pa je bilo usodno. Kljub odporu so Nemci ob okrepitvah vse bolj pritiskali in končno tudi obkolili območje Kostajske planine. V neenakem boju so bile izgube velike, zlasti v vrstah Kamniškega bataljona. V jurišu je namreč padel skoraj ves vodilni kader. Padel je komandant Kokrškega odreda Matija Blejč-Matevž, komandant Kamniškega bataljona Franc Per, trije komandirji čet, trije borci in še

osem borcev Zasavskega bataljona.

Po uvodni besedi tajnika ZKO Kamnik Toneta Ftičarja je zbranim govoril eden izmed komandantov Kokrškega odreda Janko Prezelj-Stane, ki se je v svojem govoru poleg opisa tega junaškega boja dotaknil tudi aktualnih razmer v naši družbi. »... Delovni ljudje nismo krivi tudi za vse bolj zaskrbljujoče odnose in vse bolj skrhanu bratstvo med jugoslovanskimi narodi. Skrajni čas je, da stanje spremenimo: uveljaviti moramo konkretno odgovornost za neizvrševanje nalog, za izkrivljanje in izigravanje skupaj sprejetih sklepov, odstraniti tiste, ki

se zaradi materialnih koristi in političnih nasprotovanj ne morejo ali nočejo vključiti v dosleden boj za večji gospodarski napredek, za bolj človeške odnose in vrednote, za resnično socialistično in samoupravno skupnost, za Titovo Jugoslavijo«, je med drugim poudaril Janko Prezelj.

Potem, ko so bile izročene zlate značke, plakete in priznanja najboljšim rezervnim starešinam kamniške občine, so s svojim programom nastopili člani mešanega pevskega zbora KD Tuhinj in pionirji OŠ Matija Blejč iz Mengša, delegacije pa so položile vence k spomeniku padlih.

Jože Čurin

V zahvalo

Večkrat sem se že zdravil v zdravilišču v Strunjanu, katelega kolektiv je tudi dobitnik Turističnega negeljna. Všelej sem bil zadovoljen z zdravljenjem in prijaznim osebjem. Zahvalil bi se jim rad s temi vrsticami:

Večer v Strunjanu

Dan se že umirja, prihaja večer,
Kmetič zapira hišno si dver,
on si po delu počitka želi,
kot tudi mi želimo ga vsi.

Petje polglasno se zliiva v večer,
složno odmeva ob morskem se čer,
fantje prihajajo, glasno pojo,
da pesem razlega se gor v nebo.

Sonce v zaton že hiti,
v morje skrit se želi,
da ugasnil bo dan
in spočije ubog se zemljan.

Že noč je spokojna,
se čujejo pljuski vetrov,
ob luninem svitu
pojavi se biser valov.

Valček šepče: Bratec ti moj,
glasno poj pesem z menoj,
poj pesmico spanja dobrim ljudem,
ker so osvobodili te tujih bremen.

Ivan Hribar

Osemnajst let teritorialne obrambe v Kočevju

Občani občine Kočevje so 46-letnico ustanovitve JLA proslavili z vrsto prireditev in proslav v posameznih okoliških krajih. Osrednja proslava je bila v Šeškovem domu v Kočevju. Posebej so počastili 18. obletnico uspešnega obstoja in delovanja teritorialne obrambe, ki je prerastla v sodobno, tehnično dobro opremljeno vojaško silo.

Viktor Dragoš

Ob obletnici znamenite bitke Cankarjevega bataljona

Dražgoše nekoč in danes

Ko zaslišiš ime prijazne gorenjske vasice Dražgoše, se takoj spomniš na tukajšnji boj Cankarjevega bataljona na začetku narodnoosvobodilnega boja. Spomniš se še, da so se Nemci v svojem onemoglem besu zverinsko maščevali prebivalcem, jih nekaj deset ubili, vas pa zažgali; kar je ogenj pustil, so še razstrelili. Toda Dražgoše imajo svojo zgodovino, svoje povojne in sedanje življenje. Dražgošani, tako sami sebe imenujejo, pa so ljudje s svojimi težavami in veselji, kot vsi ostali ljudje.

Najlažji in najkrajši dostop do Dražgoš, ki ležijo na obronkih mogočne Jelovice, je po cesti iz Železnikov. To povezavo z dolino je vas dobila šele po vojni. »Prva stvar, ki so jo do-

žagala les – tega nam je podarila družba – denar, zbran na ta način, pa smo uporabljali za obnovo. Lastniki hiš niso denarja dobili v dar, ampak kot posojilo. Tako smo obnovili šestdeset hiš.«

Do približno leta 1955 so Dražgošani živeli tako kot pred vojno, se pravi od lesa in kmetijstva. Takrat pa so se začeli zaposlovati v Niku v Železnikih. Med poroki za prvo menico, ki so jo porabili za gradnjo tega obrata, je bil tudi Dražgošan Filip Gartner-Novak. Večina mladih je ostala doma v Dražgošah, majhen del pa se jih je odselil v dolino, saj nekateri odgovorni dejavniki nekaj časa niso pustili graditi novih hiš v vasi. Danes je v Draž-

nam je, da smo jo obdržali. Naša vas postaja iz leta v leto bolj obiskana. Največ obiskovalcev je še vedno ob prireditvah Po poteh partizanske Jelovice, ko se

Anton Šolar

spomnimo boja Cankarjevega bataljona, požiga vasi in drugih dogodkov iz NOB na našem območju. Zelo veliko obiskovalcev je tudi skozi vse leto. Jeseni in spomladi se k nam napotijo šolske ekscurzije in drugi izletniki, poleti pa je dosti turistov, ki pridejo k nam z Blede in drugih krajev. Predvsem jih zanima spomenik. Ta je v zadnjem času dvignil precej prahu v naši javnosti, vendar ni tako hudo, kot to skušajo prikazati nekateri. Na njem je res nekaj projektantskih napak in gradbenih malomarnosti, pomanjkljivosti pa smo lani v glavnem odpravili in spomenik bo stal še lep čas. Precej obiskovalcev pa je v vasi tudi ob vsakem koncu tedna. Na žalost pa gostinska ponudba ni sledila povečanju števila obiskovalcev – v vasi imamo bolj skromno ponudbo, saj imamo samo eno gostilno in skromen bife.«

V vasi imajo tudi celodnevno štirirazredno šolo, v katero letos hodi osemnajst učencev. Razveseljivo je, da se iz leta v leto število učencev povečuje. Šola nudi zatočišče tudi Kulturnometniškemu društvu Brata Bička. Kot pravi njegova predsednica Katarina Jelenc, so najbolj delavni dramska in recitatorska sekcija ter pevski zbor. Sodelujejo na vseh prireditvah in proslavah, ki jih imajo v vasi. Za kaj več je umetniške domete vseh sekcij pa je premalo časa.

Svojo sobo v šoli pa ima tudi mladinska organizacija. Kot so povedali starejši krajan, je mladina zelo aktivna in pomaga pri uresničevanju vseh nalog, za katere se v vasi in krajevni skupnosti odločijo. Predsednica mladinske organizacije Martina Luščina je o njihovi osnovni organizaciji pripovedovala: »Po letih sodi v mladino petdeset prebivalcev vasi. Toda

Pogled na Dražgoše. Na desni je del, ki se imenuje Na pečeh, levo pa del, ki mu pravijo Pri cerkvi. V ozadju so obronki Jelovice.

med njimi je že precej poročenih in ne delajo v organizaciji, tako da se lahko zanesemo na približno petindvajset do trideset mladincev. Mislim, da je naša organizacija spoštovana in jo vaščani cenijo. Povsod imamo svojega predstavnika in naše pobude so vedno naleteli na ugoden odmev. Sicer pa: zakaj ne bi, če si tudi mi prizadevamo za hitrejši razvoj Dražgoš.«

Seveda pa bi bilo pretirano, če bi zapisali, da Draž-

nudbo.

Tretji problem pa je drsenje tal na vzhodnem delu vasi. Zaradi tega so morali že podreti eno hišo, drugo so izselili, tretjo pa bodo morali izseliti v bližnji prihodnosti. Ko smo jih vprašali, ali imajo v vasi dovolj telefonskih priključkov, so povedali, da jih nima samo deset hiš, pa še te ga bodo dobile kaj kmalu.

Že v uvodu smo zapisali, da imajo Dražgoše in Dražgošani svojo zgodovino, ki

žavnih gozdov in iz gozdov, ki so bili last verskega sklada. V glavnem so za to uporabljali konje, s katerimi so les vozili do tovornih žičnic, ki smo jim rekli prems. To so bili lipniški in dražgoški prems in prems v Bohinjski soteski. Naši pradedje pa so pozimi vozili les s sanmi, ki so jih sami vlekli, ali pa so jih po strmini spretno krmarili. V stari Jugoslaviji je imela vas trinosemdeset hiš in štirinosemdeset prebivalcev. Lahko rečem, da je bila vas napredna; živeli smo skromno, toda nihče ni bil lačen. Pogosto je bil velik problem denar. Čeprav so ljudje delali, so dobili priložni denar šele čez leto dni, ker so ga v tem času spretno obračali trgovci. Gozdarji in gozdni delavci so pozimi sodarili in so bili tudi soustanovitelji sodarske zadruge v Česnici, ki je danes del Železnikov.«

Tako kot večina drugih krajev v predvojni Jugoslaviji so bile tudi Dražgoše razdeljene po politični pripadnosti. Še prej pa moramo povedati, da so se in še delijo na tri dele. Prvi del se imenuje Pri cerkvi, drugi del, je Na pečeh, tretji del pa je bil zaselek Jelenšče, ki ga danes ni več. Pred vojno so imeli v Dražgošah osnovno šolo, svojo faro, dva kulturna domova in še kaj. Na pečeh je bil Sokolski dom, kjer je delovala tudi posojilnica. Pri cerkvi pa je bil prosvetni dom, šola in farovž. Nasprotja med sokoli in prosvetniki pa niso bila tako huda, da ne bi obiskovali prireditev, ki so bile v enem ali drugem domu. Stopnja tolerantnosti je bila odvisna od ljudi, ki so bili na čelu obeh organizacij.

»Kljub požigu med vojno, je do kapitulacije Nemčije živelo v vasi od šest do osem družin, ki so si ob pomoči partizanske tesarske skupine postavili zasilne brunarice,« je pripovedoval Ludvik Jelenc.

Ko se danes sprehodiš po Dražgošah, ni sledu da bi bila vas kdaj zravnana z zemljo. Prav gotovo pa je vaščani ne bi mogli sami urediti tako, kot so jo. Veliko resnice je v besedah, ki jih je izrekel eden izmed Dražgošanov; dolgo je bilo čutiti, iz katere vasi si, saj so imeli prednost pred drugimi, toda v obnovo so tudi sami zelo veliko vložili.

Bojan Kuntarič

Ludvik Jelenc

bile požgane in porušene Dražgoše po narodnoosvobodilni vojni, je bila cesta iz Rudnega do vasi; gradili so jo nemški vojni ujetniki. Dolga je 3,5 kilometra, je pa spremenila marsikaj in je za nas življenjskega pomena, je pripovedoval Ludvik Jelenc. »Hkrati pa smo postavili zasilne Dražgoše. To je bilo barakarsko naselje, ki ga nam je poda-

Martina Luščina

gošah približno tristo prebivalcev in osemdeset hiš.

»Večina prebivalcev naše vasi je zaposlenih v industriji v dolini, predvsem v Železnikih. V vasi nimamo nobenega proizvodnega obrata,« poudarja Anton Šolar. »Imamo dva traktorja za vleko lesa, dva tovornjaka za prevoz lesa in tovornjak za druge prevoze. Vse to je v zasebni lasti. Vas pa ima tudi žago, ki jo dajemo v najem in z njenim izkupičkom delno financiramo dejavnost krajevnih skupnosti. Pred leti smo imeli velike težave, da smo žago obdržali, saj so nam jo hoteli ukiniti. Alplesova žaga je namreč tako velika, da pokriva vse potrebe. Kljub temu pa smo vztrajali in uspelo

Katarina Jelenc

mila Gorenjska. Leta 1948 je bila v vasi postavljena prva zidana hiša in do leta 1954 je bila vas obnovljena. Za obnovo je bila zadolžena obnovitvena zadruga, ki je vsako leto določila, koliko in katero hišo bodo obnovili. Imeli smo žago, ki je

Zaradi podtalnice drsi del vasi in Anton Šolar pravi, da bodo poskušali z odvajanjem vode to ustaviti.

Ko smo obiskali osnovno šolo, so otroci ob pomoči tovarišice Francke Frakelj pripravljali novoletni program.

gošani nimajo težav in problemov. Kot so nam zagotovili, jih pestijo predvsem trije problemi. Prvi je avtobusna povezava z dolino. Vozita samo dva avtobusa in sicer šolski in delavski. Poskusili so se dogovoriti z avtobusnimi prevozniki, toda ti niso pokazali prevelikega zanimanja za njihove težave. Menijo, da proge ne bi bile rentabilne, pa tudi sami Dražgošani se potihoma strinjajo s to ugotovitvijo. Drug problem je trgovina. Zdaj imajo v vasi trgovinico, v kateri dobiš le najnujnejše stvari, za kaj več pa morajo oditi v dolino. Čeprav je trgovina v zasebni lasti menijo, da bi boljši trgovski kader lahko več storil za boljšo po-

sega stoletja nazaj. Zanimivo je življenje med obema vojnoma, saj se številni starejši prebivalci spominjajo tistih dni.

Ludvik Jelenc je eden izmed tistih, ki se dobro spominja kakšno je bilo življenje v tistih časih. »Pred vojno so bili Dražgošani predvsem gozdarji, gozdni delavci in furmani – prevozniki lesa. Ukvarjali so se tudi s kmetijstvom in predvsem z živinorejo. Takrat je bilo v vasi približno sto ovac, zdaj pa bi jih lahko prešteli na prste. Na Kališniku se je vsako leto paslo približno sedemdeset glav živine, na delu Ratičevca pa več kot dvajset. Les so naši furmani vozili z Jelovice, predvsem iz dr-

Ivan Jan

Nekatere posebnosti Dražgoš

V poveljstvu Cankarjevega bataljona so že jeseni, ko so taborili na Mohorju, večkrat razpravljali o tem, kako ustrezno je dražgoško zemljišče za obrambo in taborjenje. Zdaj so začutili – ob ponovnih razpravah o tem – da je prišel čas prav za odhod in zasedbo Dražgoš. Toda – ugodnosti bi nudili le zemljišče, prav tako hiše in strehe, ki so jih bili utrujeni in prezebli tako potrebni. Kaj pa pripravljenost vaščanov? Pa organizacija OF? In to zdaj, ko so se nacisti znašali nad prebivalci Poljanske doline in drugod po uporniških krajih, kar se je kot blisk naglo razvedelo po deželi?

Tudi v Selški dolini je bilo veliko za naš boj pripravljenih ljudi. Tudi tu je sredi decembra, predvsem zaradi organizacijsko-politične vztrajnosti Ivana Tomažina iz Bukovščice, nastala prva Selška četa, pravzaprav njen zarodek. Toda, tudi ona je prešla v Poljansko dolino in se priključila Cankarjevemu bataljonu. Dolina je ostala brez partizanov, medtem ko je v Poljanski dolini število

vele nekaj posebnega: tja so, ne da bi kdo to pripravljal ali jih kdo vabil, ob novem letu 1942 nadomoma prišli partizani, Cankarjev bataljon, torej za Dražgošane – komunisti, »gošarji«. Ta izraz seveda ni imel ni imel prijaznega prizvoka, zlasti še, ker so bili vaščani prepričani, da je z njim prišla v vas velika nesreča.

Zasedba Dražgoš in odločitev na odločno

poveljstvo Cankarjevega bataljona mislilo pri odločanju, zato so predvideli več inč umika.

Izjemno je tudi dejstvo, da se takrat partizani niso prav nič skrivali. Nasprotno: povezovali so se z ljudmi, kolikor so se mogli, jim dopovedovali, da jih je več, kakor jih je v resnici bilo, in jim odprto pripovedovali, da se brez boja ne bodo umaknili.

Posebnost je tudi to, da so v to začasno »dražgoško republiko«, ki je bila tiste dni kakor miren otoček sredi razpejenega morja, prihajali na posvete tudi aktivisti iz Kroke, Stražišča in drugih bližnjih krajev, da so iz prepričljivih Žagarjevih nastopov črpali tedaj tako potrebne sile.

Največja izjemnost pa je bila v dražgoškem primeru v tem, da sta o zadrževanju v Dražgošah vedeli obe strani. Ni znan primer partizanskega bojevanja, v katerem bi se dogajalo kaj takega, dobri pa so bili tudi poveljniki. Nemška poveljstva so za bivanje Cankarjevega bataljona v Dražgošah vedela že od drugega januarja, a začuda niso udarila takoj. Po vsestranskih pripravih, očitno zaradi neuspeha in izgub v Poljanski dolini, so šli v napad šele čez dober teden, to je 9. januarja.

In še vprašanje, zakaj se je spopad zavlekel kar na polne tri dni.

Odgovor je kratek. Ne le Cankarjevci, tudi nacisti so pričakovali, da bo boj kratek, kakšen dan ali celo nekaj ur. Štab Cankarjevega bataljona se je dobro zavedal, da je predolgo zadrževanje v teh strminah in snegu brez rezerv nevarno. Toda po prvem dnevu bojev se je pokazalo, da dražgoške strmine omogočajo še boljše možnosti obrambe, kot so si v štabu Cankarjevega bataljona predstavljali.

Odločili tudi za drugi dan – uspešne – obrambe. Vendar pa so zvečer tega dne zlasti posamezniki že hoteli v umik. Kot nujnost pa je bilo to sprejeto za naslednji, tretji dan.

Seveda so se po bitki začeli hudi dnevi, Can-

Dražgoše – prizorišče junaških bojev gorenjskih partizanov januarja 1942

karjev bataljon, jedro gorenjskih partizanov in glasnik osvobajanja, pa je kljub precejšnjim kasnejšim žrtvam borcev in domačinov ostal še vedno celovit.

Za današnje razumevanje takratnega položaja pa je pomembno še nekaj:

Dražgošani so v štabu Cankarjevega bataljona predlagali in prosili, naj bi partizani odšli iz njihove vasi. Vodstvo jim je odločno odgovorilo, da ne bodo, domačini pa so se s tem na žalost težko sprijaznili. Namesto da bi svoje sile usmerili v prilagajanje na vojne razmere, so vpričo Can-

karjevega bataljona že prvi dan šli sporočat že omenjenemu nemškemu županu Benediku v Selce. Pokazalo pa se je, da so bili naivni, sicer upravičeno zaskrbljeni, a do nemških oblasti preveč zaupljivi.

Kmalu pa so Dražgošani začeli spoznavati, da so ti fantje, ti »komunisti«, dobri in pošteni ljudje, ki spoštujejo tako njihova verska nagnjenja kot tudi njihove družine in predvsem njihovo imovino. Celotno med bojem, ko je bilo že jasno, da se bo treba umakniti in da bodo propadle tudi njihove dobro založene shrambe, se borci tedaj zaradi ostrih bojev, ki ni-

so dovoljevali gibanja, niso dotaknili njihovih zalog hrane ali pijače. Za priznanja in simpatije pa je bilo žal že prepozno.

Spomini, opomini in izkušnje dražgoške bitke imajo torej nujno več obrazov. Za prizadete Dražgošane sta okupiranje vasi in sama bitka pomenila in pomenita predvsem nepopisen strah, trpljenje, mraz, 41 ubitih svojcev in sovaščanov, izguba hiš in vsega potrebnega za življenje. Da bi zmogli drugače prenašati to žalost, je bila potrebna silno visoka stopnja osveščenosti in razumevanja za vsakršna dogajanja.

Skala Jelenca, zdaj »Bičkova skala«

domačih partizanov vse od 6. decembra neprestano in naglo naraščalo.

V sicer urejenih Dražgošah, z izjemo posameznih simpatizerjev, v letu 1941 ni bilo nobene organizacije OF, kaj šele kake celice KP. Takih vasi je bilo sicer še veliko, toda Dražgoše so pač doži-

frontalno obrambo, sta bili svojevrstni posebnosti. Zlasti še, ker je okupator komaj čakal, da bo Cankarjev bataljon to »nadležno« partizansko enoto spet dobil zbrano na enem kraju. Tod ne bo več ponovil napake iz Poljanske doline, ko se mu je bataljon izmuznil. Tudi na to možnost je

O bistvu dražgoške bitke je že dva dni po njej na mrzli in zasneženi Jelovici svojim premraženim, lačnim in utrujenim soborcem pripovedoval voditelj Stanko Žagar. Govoril je tudi o drugem obrazu bitke, svojim malce začudenim, večinoma mladim, še neizkušenim, a na veliko žrtvovanje pripravljenim borcem pa je priznal, da so kljub umiku in posledicam zmagovalci dejansko oni, Cankarjevci. Pobijanje nemočnih, nedolžnih in golorokih ljudi vendar ni zmaga, temveč zločin neuspešnega bojevanja. Cankarjev bataljon pa je kljub vsem žrtvam in trpljenju ostal v bistvu še tu, živ in pripravljen na nove podvige...

Stara dražgoška cerkev s šolo, župniščem in prosvetnim domom

Vladimir Vodopivec-Vito Njegovih devetdeset zim

Slovenski borci imajo zvečine takšno navado, da se kljub letom, ki se vse bolj odmi-kajo od vojnih dni, še vedno, kolikor je le v njihovih močeh, srečujejo in družijo, pa čeprav jih včasih ločujejo velike razdalje in živijo daleč vsaksebi. Tudi Vladimir Vodopivec-Vito je eden takšnih. Več kot pol življenja je preživel v Beogradu, še danes živi tam v pokoju, vendar pa najde vedno do-

Tovarištvo

Lepi dnevi so minili,
jih ne bomo pozabili,

tudi če naslanih bi jedi
in polno bojnih bi bilo skrbi.

Tovarištva pravega zdaj ni,
srce pa si ga nazaj želi.

Tako razmišlja partizan,
ki zdaj živi osamljen, sam.

Kdaj prej je v gozdu prijazno zaspal
in o svobodi premišljeval.

Na veji slavček mu je zapel
in bil je vesel, vesel.

Vseskoz pripravljen za naskok, nikoli ni dal
puške z rok.

Spal je oblečen in obut,
za zglavje si je podstavil kamen kruč.

Ob zori zbudil se je zdrav-vesel
in si »Na juriš« zapel.

Težave mnoge so nas spremljale
in nas v tovarštvu vezale.

En drugemu smo bili v pomoč,
če bil je dan al' temna noč.

In vsakdo je pomagal, kot je znal,
si urno je oprtal ranjenega s tal.

Zdaj se tovarštvo gubi,
vsakdo bolj zase le skrbi.

Pozabljam na čase, ko nismo še živeli tako
– zase.

Boj za svobodo nam je bil vse
in vsakdo je bil pripravljen, da zanjo tudi
– umre.

Lep spomin potrebuje zavetje,
kot pred soncem nežno cvetje.

Tovarištvo – najlepši dar,
negujmo kot cvet vrtnar.

Naj bo čisto kot sončni sijaj,
v naših srcih – kakor tedaj.

volj časa in volje, da prihaja nazaj v Slovenijo, med nekdanje soborce in prijatelje. Je iz tiste generacije, ki ni odhajala med partizane rosno mlada, ki je že imela kaj izgubiti in se je torej odločala za odpor in partizansko stran v svoji polni zrelosti. Soška fronta in okoli prve svetovne vojne so bili za njim, boji za severno jugoslovansko mejo in resno delo v starojugoslovanski vojski. Iz goriškega dijaka, učiteljskega, je postal vojak, ki vse do poznih dni ni slekel uniforme. Vedno pa je na nek način ostal učitelj. Od medalje Miloša Obilića pa do najvišjih novojugoslovanskih medalj se niza njegova zbirka priznanj, on pa ostaja kot vedno skromen, navdušenec za skupno južnoslovansko stvar, kakršna mu je bila nekoč, davnega 1898. leta položena že v zibel. Kljub številnim strokovnim člankom ter knjigam o strelstvu (in drugih vojaških veščinah), pa mu še danes pero najraje zapiše pesem o tovarštvu, miru in prijateljstvu med ljudmi.

Književniki, udeleženci NOB

Ivan Skušek

Dolenjski rojak, pesnik, kritik, urednik in prevajalec Ivan Skušek se je rodil 28. junija 1923 v Trebnjem, umrl pa je 23. decembra 1976 v Ljubljani, še mlad, v štiriinpetdesetem letu.

Po osnovni šoli v rojstnem kraju in gimnaziji v Ljubljani, ki jo je končal ob prihodu italijanskih okupatorjev, se je 1941 povezal z narodnoosvobodilnim gibanjem. Leta 1942 ga je okupator interniral, po kapitulaciji Italije pa je odšel k partizanom. Po demobilizaciji iz JLA v letu 1947 se je vpisal na filozofsko fakulteto v Ljubljani, kjer je študiral primerjalno književnost, v letu 1957 pa postal urednik v Cankarjevi založbi.

Pesmi je od leta 1949 dalje objavljali v mladinski reviji, Novih obzorjih in drugih publikacijah. Zbirka njegovih zbranih pesmi »Izgoreli dan« je izšla šele po njegovi smrti (1981).

Pripadal je prvemu povojnemu rodu lirikov, ki so se odvrnili od tedanjega, časa ustvarjajočega pesnjenja. V svojih verzih je izpovedoval intimno doživljanje sveta, predvsem kot izraz razhajanja med sanjami in resničnostjo.

V njegovih pesmih so pogosti motivi spomini na vojne grozote, na dekliška doživljanja, na pretresljive prizore vojnega časa.

V poznejših letih se je posvečal predvsem prevajalskemu delu. Od leta 1953 do 1964 je bil tajnik Društva slovenskih prevajalcev. Prevajal je iz francoske, italijanske, kitajske in japonske književnosti, med drugim Maupassantova Dva brata, Zolajeva romane Človek zver, Beznica in Nana, Pratolinijevo Kroniko revnih ljubimcev, Dekleta iz Sanfrediana in še vrsto drugih znamenitih del svetovne književnosti.

Dušan Mevlja

Kot kos razbičane, pohojene zemlje

Kot kos razbičane, pohojene zemlje,
iz blata se izluščila
je in oprla se na roko,
potem na drugo,
pokleknila,

nekam daleč se zazrla,
potem pa prav počasi,
ko goró na plečih bi nosila,
se dvignila je in obstala
kot bi stojé umrla.

Globoka noč okoli nje.
kot črna roka
so lasje
pokrili ji obraz.

(Iz pesniške zbirke »Izgoreli dan«, 1981)

Prijetno in poučno branje

Ob izidu knjige Prva slovenska realka (Idrija 1901–1926)

Ob predstavitvi knjige prof. Janeza Kavčiča »Prva slovenska realka (Idrija 1901–1926)« je bila čitalnica Mestne knjižnice v Idriji precej pretesna; prišli so namreč vsi, ki so v najstarejšem slovenskem rudarskem mestu tako ali drugače povezani s kulturo, na čelu z županjo inž. Ivico Kavčičevo. Bil je prisrčen domač praznik, saj je monografija posvečena 500-letnici rudnika živega srebra, mesta Idrija ter vsem nekdanjim, današnjim in bodočim idrijskim prosvetarjem.

Prof. Tomaž Pavšič, kustos mestnega muzeja idrijskega, je obširno predstavil avtorja in njegovo delo. Avtor prof. Janez Kavčič, sin idrijskega knapa in zgodovinar, je na podlagi vseh doslej objavljenih zapisov s pomočjo dosegljivih virov in dokumentov izčrpno predstavil ustanovitev, razvoj in pomen prve slovenske realke, ki je delovala v Idriji od leta 1901 do 1926, ko so jo fašisti ukinili, ker jim je bila trn v peti pri njihovem raznarodovalnem delu.

Na lanskeletni proslavi ob 85-letnici realke je slavnostni govornik dr. Matjaž Kmecl poudaril: »Danes smo se zbrali predvsem zato, da se posvetimo četr-

stoletja dolgemu in znamenitemu, čisto posebnemu dogodku iz te častivredne zgodovine: ustanovitvi slovenske realčne šole v Idriji. Idrijski mestni očetje so jo – s požrtvovalnostjo in zvestostjo – pred 85 leti domala izpulili iz cesarjevih rok – postavili so jo kot svojo občinsko šolo, zbrali veliki denar zanjo, in ji zato tudi to in ono ukazali: določili so ji, da mora biti učni jezik v njej slovenščina! Danes si še komajda moremo predstavljati, kakšno pomembno dejanje je bilo to. Na ljubljanski realki, ki je bila dotlej edina pri nas – nekaj malega prej se je na njej šolal Cankar – so slovensko poučevali samo slovenščino in verouk. Niti deset let predtem je padla ena od dunajskih vlad v boju in glasovanju za slovenske paralele na celjski nižji gimnaziji (in jih Celjani niso dobili); prva slovenska gimnazija pa so bili šele tako imenovani škofovi zavodi v Šentvidu nad Ljubljano nekaj let po idrijski realki – bili pa so po statusu privatna šola, medtem ko je Idrijsčanom zelo hitro uspelo svojo realko poddržati in razviti v polno sedemletno srednješolsko ustanovo z zelo velikimi in široko razvejanimi možnostmi za prehajanje na nadaljnje šolanje.«

In še dalje:

»Ustanovitev idrijske realke je torej bilo veliko, vseslovensko narodno dejanje, kulturno in politično. Vendar ne samo ustanovitev, tudi dejavnost skozi vseh 25 let, obstajanja: iz nje je prišlo 360 maturantov, ki so domala vsi v velikih preizkušnjah tega stoletja bili možje na mestu. Fašistom je sicer uspelo v nekaj letih realko zatreti, uspelo jim je tako ali drugače pregnati dolgo vrsto zavednih ljudi, toda Idrija je v svojem srcu ostala Idrija, z duhom nekdanje realke v sebi. Za sodobni slovenski narodni razvoj je to pomenilo izjemno veliko, vrsto borcev za svobodo – in nobeno naključje ni, da je eden izmed voditeljev slovenskega narodnoosvobodilnega boja tudi prišel od tod, iz »realčne« družine Beblerjev.«

Prijetno berljivo monografijo zaključujeta povzetka v italijanščini in nemščini.

Lepo opremljena knjiga (delo domačih strokovnjakov) ima nad 200 strani in čez 50 slikovnih prilog, v 2000 izvodih jo je založil Mestni muzej v Idriji, ki jo prodaja po 8.600 dinarjev za izvod.

Knjigo toplo priporočam.

Jože Oblak-Sime

22. decembra sta krajevna skupnost Gradišče in tamkajšnja borčevska organizacija, ki nosi ime po narodni junakinji Majdi Vrhovnik, pripravili srečanje krajanov v stolpnici Iskre. V okviru tega je bila tudi predstavitev knjige Ljubljana-Gradišče 1941–1945, ki jo je izdala krajevna organizacija ZB NOV. Izid knjige, ki obsega 87 strani, je zaključni del zbiranja gradiva o sodelovanju tega terena v narodnoosvobodilnem gibanju. Zbiranje se je začelo že petdesetega leta. To nalogo je uspešno opravil Janko Sotelsšek, za tisk pa je gradivo priredil prof. Boris Urbančič. Opis dogajanj je omejen na medvojni kvart OF Gradišče, to je na nekaj ulic v centru mesta. Sovražnikovi brutalni sili je stal nasproti množični odpor Ljubljancev in njihova predanost ciljem OF. Tako jim je uspelo sproti zapolnjevati vrzeli, ki so nastale zaradi aretacij in odhodov v partizane, in izdatno materialno podpirati oboroženi boj.

Lojz Tršan

**SLOVENSKE ŽELEZARNE
ŽELEZARNA RAVNE**

n. sol. o.
62390 RAVNE NA KOROŠKEM
KOROŠKA CESTA 14

Telefon: (062) 861-131,
862-131
Telex: 33 114 YU ZELRY
TELEFAX: (062) 862-013

NAŠI PROIZVODI:

- VROČE VALJANI PROFILI
- ODKOVKI
- JEKLENI ULITKI
- HLADNO PREOBLIKOVANO PALIČASTO JEKLO
- GRELNA ŽICA
- STROJI ZA MEHANSKO PREOBLIKOVANJE
- SESTAVNI DELI STROJEV IN NAPRAV
- LISTNATE VZMETI
- PILGER VALJI IN TRNI
- VALJI ZA HLADNO VALJANJE

- STROJI ZA ORODJA NA PNEVMATIČNI IN HIDRAVLICNI POGON
- INDUSTRIJSKI NOŽI
- ORODJA IZ BRZOREZNIH IN DRUGIH JEKEL
- KOLESNE DVOJICE
- NERJAVNE ARMATURE
- ORODNE PLOŠČE ZA PLASTIKO IN TLACNO LITJE
- JEKLENE KONSTRUKCIJE IN ZVARNJENI
- REZALNA SKLADIŠČA
- STATIK NOSILCI
- PILE IN RAŠPE

terme čatež

V termah Čatež za vsakega nekaj

JLA – varuh naših meja in neodvisnosti

Občinska konferenca ZRVS Celje je ob praznovanju dneva oboroženih sil – 22. decembru razpisala literarni natečaj na temo JLA – varuh naših meja in neodvisnosti. Od treh sestavkov, ki so nam jih posredovali v naše uredništvo, smo za današnjo mladinsko stran izbrali spis Barbare Vasle iz 8. f razreda celodnevne osnovne šole Fran Roš iz Celja. Takole piše:

Čudno je življenje; po eni strani slišimo: »Vse za mir v svetu«, po drugi pa: »Za vojsko so namenili toliko in toliko milijard« – dolarjev, rubljev, jenov, in ne nazadnje, dinarjev. Pa se znajdi! Nadaljnjih trinajst let naj bi bilo namenjenih razoroževanju največjih velesil. Rusi kažejo Američanom, kako pri njih uničujejo orožje, mi pa gremo vsako leto v vojašnico, da si ogledamo, kako imenitno so oboroženi naši vojaki... Beremo, da mlade fante, ki odklanjajo služenje vojaškega roka, zapirajo. Naj obsojam fante, vojsko? Svojega brata, ki je vesel, ker so mu služenje roka preložili – ali dedka, ki je s puško v roki branil svojo deželo? Resnica, čista resnica – si? Te ni? Te samo jaz ne znam izluščiti? Sem kriva, ker raz-

mišljam? Ker priznavam, da se počutim bolj varno, ko vem, da imamo vse pripravljeno za primer, če tisti, ki govorijo o svoji želji po miru, lažejo? Sem kriva, ker hočem verjeti, da ne lažejo? Kriva, ker s ponosom gledam parado naših sodobnih vojaških dosežkov? Kriva, ker želim mir, mir za vse? Ne samo želim, zahtevam ga – to je moja pravica. Nisem kriva! Ne maram streljanja, ne maram zgledov, kakršni so v filmu Platoon!

Pa vendar – če bo počilo – če bo, bom zraven, kot moj dedek, ki jih je imel devetnajst, kot bo zraven moj brat, moj oče, moja mama... Vem, da bom, da bo zraven naša vojska, bo zraven Kajuh in njegova »Samo milijon nas je...«

Kotalkarska revija

V okviru novoletnih prireditev so v Sežani pripravili kotalkarsko revijo kotalkarskega društva Polet iz Opčin (zamejski Slovenci).

Kotalkarji Poleta so znani po vsem svetu, saj dosegajo odlične rezultate. Od približno tisoč kotalkarskih društev v Italiji je Polet na štirinajstem mestu. Samo Kokorovec je na svetovnem prvenstvu v Novi Zelandiji zasedel drugo mesto. Da so res dobri, smo se prepričali tudi na kotalkarski reviji. Že pri najmlajših smo ugotovili, da

iz njih nekaj bo; o tistih bolj izkušenih pa sploh ne govorimo! Izvrstna koreografija in še marsikaj drugega pove vse o trdem delu učencev in učiteljev.

Morda velja ta revija kot vabilo v kotalkarski klub, saj nihče ne more reči, da kotalkanje ni lep šport. Lahko pa velja tudi kot vzpodbuda kotalkarskim društvom Slovenije.

ANDREJ LISJAK,
nov. krožek
OŠ Srečko Kosovel
Sežana

Še nekaj novoletnih

Ena vrata so se zaprla, druga odprla. Zdaj še stojimo na pragu. Za nami ostaja preteklost, staro leto, pred nami je novo leto – neznana dežela našega potovanja. Kaj nam bo prineslo? Življenje ali smrt? Srečo ali nesrečo? Zdravje ali bolezen? Mir ali vojno? Negotovi smo. Želimo le najboljše; ne samo z besedami, tudi v srcu. »Ne imejmo v novem letu le poguma za vojno, imejmo tudi pogum za mir,« je še predsednik ZDA Reagan dejal v svojem novoletnem voščilu. Da bi le bilo tako! Da bi novoletni »dan miru« postal vsak dan za vse ljudi tega našega planeta!

Na moji uredniški mizi se je v dneh pred novim letom nabral cel kup želja: iz Celja, Ajdovščine, Nove Gorice, Preddvorja, skratka od vsepovsod, da bi z njimi čisto lahko napolnili cel TV-15. Pa se bo spet zgodilo, da bo dobra mera teh želja ostala v moji mapi in seveda v mojih mislih. Hvala vam, dragi mladi prijatelji, prav potrudili ste se! Hvala vam tudi zato, ker so vaše bogate želje prispele vse novoletno okrašene, lahko bi rekli – v praznični preobleki. Da, da, tudi risati znate in ne samo pisati. Ajdovski dopisniki so izdelali prave pisane novoletne

mape. Pa je prav, da tudi med letom kaj narišete k svojim člankom.

»Zdravje, srečo, veselje, lep uspeh v šolskem letu. Da ne bi bilo vojne! Da bi si pravilno izbrala poklic! Želim si veliko zgodovinskih knjig! Da bi mi starši kupili računalnik! Želim si veliko prijateljev! Vse imam, kar hočem, zato si želim le kako lepo čestitko...« se nizajo želje iz Celja.

»Vsem otrokom in odraslim, v Afriki in drugje po svetu, želim dovolj hrane,« piše Miha Zalar iz 3. b razreda osnovne šole Matija Va-

Tovariš Tonček Gregorič-Jakec v Ormožu

Takratna zgodovinska ura, ki je imela simboličen pridih začetka letošnjih prireditev praznovanja v počastitev dneva JLA, je bila posvečena legendarnemu pohodu 14. divizije na Štajersko.

V ta namen so si v muzeju NOB v Mariboru sposodili slike iz Petkovega albuma o pohodu. Bile so razstavljene na stenskem panoju ob dveh velikih skicah z vrisano potjo pohoda po Hrvaškem in na Štajersko.

Spretno besedilo o pohodu in bojih je zelo plastično orisalo to bojno pot, ki je bila ena sama epopeja junaštva, borbenosti, tovarištva in pripravljenosti na žrtve.

Tovariš Tonček Gregorič, ki se je kot gost udeležil te svečane prireditve, je v svojih spominih pripovedoval o posameznih dogodkih in likih iz slavnih dni naše osvobodilne vojne. Boja za preživetje, boja na življenje in smrt proti nekajkratnemu sovražniku.

V prostem pogovoru je odgovarjal na vprašanja učencev in učiteljev ter pokazal odlikovanja, ki jih je prejel v času narodno-osvobodilne vojne in v povojnem obdobju kot aktiven družbenopolitični delavec.

Cas je hitro tekel, skoraj prehitro; še in še bi poslušali junaške zgodbe o taki slavni diviziji, kot je bila Štirinajsta.

Ob slovesu je bilo tudi našemu gostu težko oditi, saj se je v naši družbi zelo prijetno počutil. Spominsko darilce in šopek rdečih nageljnov ga bosta še nekaj časa spominjala na srečanje s pionirji in delavci naše šole.

mentorica Marjeta Ritonja

OŠ Ormož–Hardek

Slovesno praznovanje v novi šoli

Letošnji praznik naše vojske (zdaj je že lanski) smo v Pradah še posebno slovesno proslavili; po dolgih letih v novi šoli.

Združenje borcev NOV – skupnost borcev 4. VDV brigade Slovenije – območni odbor za južno Primorsko je podelil knjižne nagrade najuspešnejšim, ki so sodelovali v razpisu natečaja Intervju s partizanskim kurirjem ali udeležencem NOB. Prejeli so jih učenci iz OŠ Šmarje, OŠ Oskar Kovačič Škofije in OŠ Anton Ukmar Koper.

Na slovesnosti so bili pohvaljeni vsi pionirski odredi v občini Koper, ker da uspešno negujejo tradicije NOB. Naš pionirski odred pa je prejel še posebno priznanje, ker poleg tega v povezavi s krajevno organizacijo ZB NOV goji srečanja s pobrateno Brankovino iz Srbije in z zamejsko borčevsko organizacijo iz Avstrije.

Slovesno podelitev priznanja smo pionirji iz Prad pospremili s prisrčnim kulturnim programom.

PO OŠ Elvira Vatovec
Prade – Bertoki

SREČA

SREČA JE veselje v naših domovih,
SREČA JE pesem ptic v gozdovih,
SREČA JE veselje otrok in zibanje ladje naokrog.
SREČA JE svoboda, v kateri živimo.
SREČA JE, kadar mama iz vroče peči prinese svež kruh,
SREČA JE, kadar smo srečni vsemu navkljub!
Torej, naj bo sreča naš veliki up!

MOJCA VUČAJNIK 7. b
novinarski krožek
Osnovna šola Artiče

ljavec v Preddvoru, njegova sošolka Aksinija Alič pa dodaja: »Ljudem želim zdravje in veselje, naši Tački pa čimveč mladičkov v novem letu.«

»Novo leto ni samo konec starega leta, ampak je nekaj še bolj pomembnega,« premišlja Blažko Mei iz 7. c razreda osnovne šole Boris Kidrič v Ajdovščini. »V teh dneh se zberemo vsi sorodniki, prijatelji in stari znanci. Otroci se veselimo dedka Mraza, ki nas na novoletni večer obsuje z darili. Pri tem večkrat pomislim na naše prijatelje v Afriki in drugih deželah, ki se jim še sanja ne, kaj je Novo leto. Na ta dan razveselimo tudi naše stare starše, mame in druge starejše ljudi. Pionirji organiziramo različne predstave in zabave. Ob Novem letu izdelamo veliko voščilnic, ki jih pošljemo v različne šole in ustanove. Člani OZN pa prodajajo čestitke UNICEF in s tem pomagajo ljudem in otrokom, ki umirajo zaradi lakote.«

Iz osnovne šole 9. korpusa NOVJ Nova Gorica nam je »Plamenček upanja« poslala Mojca Zega iz 6. e razreda. Tako je namreč sama naslovila svoje novoletno premišljanje:

»Sedim v sobi in zrem skozi okno v hladni zimski večer. Premišljam, da je tudi zame prišel čas, da napišem pismo našemu novoletnemu obdarovalcu – dedku Mrazu. Torej, svinčnik v roke in na delo!

Dragi dedek Mraz!

Prosim te, prinesi mi trenerko, smučič, bundo, štiri čokolade...

Pa kakšen pomen ima to pismo?! Ali sem res tako sebična, da želim dobro samo sebi? Pozabim na pismo in se zatopim v misli.

Otroci, ki okrog njih divjajo vojne vihre? Dedek Mraz, ali oni sploh vedo, kako se za novo leto postavi drevesce? Ali občutijo toplino doma in nežen objem matrine roke, ki jo je mogoče že zdavnaj prerešetala strojnica? In otroci, ki še niso okusili belega kruha in sveže pečene potice? Dedek, kaj praviš na to? Ali sploh še verjamejo vate? Iz moje zamaknenosti me prebudi trkanje na vrata.

»Mojca, obiski!« se oglasi mama.

»Že grem!« zakličem za njo.

Moje novoletno premišljanje je utonilo v temo. Toda iz nje še sveti plamenček, plamenček upanja, da bo morda le napočil dan, ko bo vsak otrok na tem svetu vsaj enkrat okusil, kaj pomeni biti srečen.«

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM
Najboljši članek leta

Če se še spomnite, smo v začetku decembra razpisali v TV-15 na naši mladinski strani, da iščemo najboljši mladinski članek leta 1987, ki ga bomo nagradili z lepo knjigo naše založbe Borec. Pravico do glasovanja smo dali vsem, ki prebirajo našo mladinsko stran. Novinarski in dopisniški krožki naj bi glasovali za vse druge prispevke razen za svoje. Pa se mi zdi, da se je moralo nekje zatakni; ali ste prezrli razpis, ali vam je – kakor se ponavadi dogaja – ob koncu leta zmanjkalo časa, ali pa vam zamisel o iskanju najboljšega preprosto ni všeč. Če je tako, mi morate sporočiti, saj veste, da brez vas ne morem delati te naše mladinske strani in zato imate vso pravico do sooblikovanja.

Prispela je samo ena ocena, in sicer iz Artič, pa še ta ni tisto, kar želimo. Novinarski krožek osnovne šole Artiče meni, da je najaktivnejši krožek dopisnikov v Stranica, saj celo leto obveščajo o svojem delu v šoli in o dogajanjih v krajevni skupnosti. Najboljši njihov članek in dopisnika pa naj bi izbrala jaz. Seveda se s tem ne strinjam. Hočem da sami izpeljete stvar do konca, naj bo popolnoma vaša. Vsako moje vmešavanje bi bilo lahko zelo subjektivno. Zato podaljšujemo razpis do 8. februarja in upam, da nam bo do takrat uspelo najti najboljšega. Naj ponovim: napišite naslov članka, ime in priimek avtorja ter številko TV-15, v kateri je izšel. Naj zimske počitnice, ki bodo skočile vmes, ne bodo ovira pri tem našem delu.

In še majhno opozorilce: Ker nameravamo podoben razpis ponoviti decembra za najboljši članek leta 1988, vam svetujem, da sledite našim – vašim dopisom iz tedna v teden in si sproti zapisujete, kar vam je všeč. Saj bomo v novem letu še sodelovali, kajne?

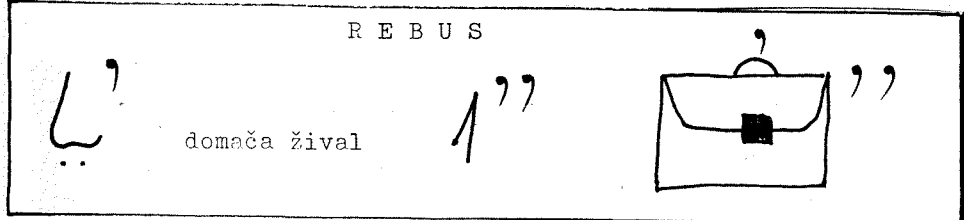
Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Tole je z novoletne mape Blažka Meia iz 7. c razreda osnovne šole Boris Kidrič iz Ajdovščine.

Za konec našemu novoletnemu premišljanju pa še tale rebus, ki je tudi novoletni (zakaj, boste ugotovili, ko ga boste pravilno rešili). Tistim, ki jim rešitev nikakor ne bo šla od rok, bomo to napisali v prihodnji številki TV-15 čez teden dni.

Rebus in njegovo rešitev nam je poslala NATASA LIČEN iz 7. e razreda osnovne šole Borisa Kidriča v Ajdovščini.

Upam, da ga ne boste prehitro rešili!

Ivanka Tramšek

V tridesedemdesetem letu je umrla Ivanka Tramšek, rojena Kocjančič iz Zgornjih Gorij. V dejavnost NOG se je vključila leta 1941. Junija 1942, ko so se organizirali vaški odbori NOB, se je organizirano vključila. Na njenem domu so bili sestanki vaškega odbora. Februarja 1943 je bila odpeljana v taborišče Ravensbrück. Po vojni se je aktivno vključila v organizacijo OF in AFZ. Za zasluge med NOV in po njej je bila odlikovana. Umrla je junija lani.

Ivan Kos

Konec lanskega avgusta smo se na zagorskem pokopališču poslovili od Ivana Kosa iz Ravenske vasi. Rojen je bil leta 1922. V partizane je odšel maja 1944. leta in bil odlikovan z medaljo za hrabrost. Po vojni je bil aktiven na raznih področjih.

Vili Klein

Člani KO ZB NOV Pohorski odred iz Slovenske Bistrice smo se julija lani na mariborskem pokopališču poslovili od Vilija Kleina. Rodil se je 1909. leta v Travniku v BiH. V NOB je stopil maja 1942. Bil je zajet in odpeljan na Rab. Po kapitulaciji Italije se je ponovno vključil v NOB. Za svoje delo je bil odlikovan z medaljo za hrabrost in ordenom zaslug za narod s srebrnim vencem.

Anton Bebar

V zgodnji jeseni lanskega leta je v Zagorju umrl štirinosemdesetletni Anton Bebar. Živel in delal je v Zagorju v rudniku. Jeseni 1944. je odšel v partizane in postal borec inženirskega bataljona na Dolenskem. Prejel je medaljo zaslug za narod.

Vinko Puncer

Lanskega avgusta smo se na Pobrežju v Mariboru poslovili od Vinka Puncerja, zastopnika delovne organizacije Mura v pokoju. Rodil se je leta 1905 v Radečah pri Laškem. Svojo mladost je preživel v Mozirju. Ustvaril si je družino in se leta 1938 preselil v Maribor, kjer je imel trgovino. Bil je zaveden Slovenec in član Sokola. Junija 1941 so Vinka in njegovo družino Nemci aretirali in z 11. transportom izgnali v Srbijo. Živel so v Beogradu, kjer se je pridružil narodnoosvobodilnemu gibanju ter novembra 1944 vstopil v Slovenski bataljon 1. krajske brigade.

Edvard Likar

Borci in krajin Predmeje smo se lanskega maja poslovili od Edvarda Likarja, rojenega leta 1910 na Predmeji. Leta 1942 je bil vpoklican v italijansko vojsko, po kapitulaciji Italije pa je prišel v nemško ujetništvo. Domov se je vrnil leta 1945 in se aktivno vključil v obnovo požgane vasi. Za svoje delo v krajevni skupnosti je dobil več priznanj.

Alojz Prevc

Pred enim letom je umrl Alojz Prevc. Rodil se je v kmečki družini leta 1930 na Studenem pri Železnikih. Bil je mladi aktivist, ki je pomagal zbirati in prenašati tehnični material in hrano za partizane, prevažal je ranjence in opravljal kurirska in obveščevalna dela.

Marija Kotnik

Na Selah so lani pokopali daleč znano Marijo Kotnik, Spanzelovo mamo. Rojena je bila 1906. leta pri Pokeržniku. Bila je prava slovenska kmečka mati. Življenje ji ni prizanašalo. Najhujše preizkušnje so jo doletele med zadnjo vojno, ko je partizanom nudila varno zatočišče. Pri njej so se počutili varne, zato so jo upravičeno imenovali partizanska mati. Takšna dobra in nadvse gostoljubna mama pa je ostala tudi po osvoboditvi.

Alojz Klančar

Nenadoma je umrl Alojz Klančar. Rodil se je 1907. leta v Gračevcu. Bil je borec Dolomitskega odreda v 9. korpusu. Prejel je več visokih odlikovanj. Pokopali smo ga avgusta na Planini pri Rakeku.

Rozalija Krašek

Na pokopališču v Zg. Rečici pri Laškem smo se aprila poslovili od članice ZB Rečica Rozalije Krašek. Rodila se je pred štirinosemdesetimi leti. Od avgusta 1942 je aktivno sodelovala na terenu Rečica in bila članica odbora AFZ.

Milka Pelko

Na laškem pokopališču smo se junija poslovili od članice ZB Rečica, Milke Pelko, rojene pred sedemdesetimi leti. Očeta Filipa Križnika so ji Nemci ustrelili 1941. leta v Trbovljah. Milka je med okupacijo sodelovala v Trbovljah, kjer je živel, s tamkajšnjimi terenci ter jih oskrbovala z raznim pisarniškim materialom.

Franc Antloga

Nenadoma nas je zapustil naš taboriščni tovariš Franc Antloga, rojen 1912. leta v Gotovljah. Pogreb sam je pokazal prikljubnost našega tovariša. Že leta 1941 se je moral umakniti pred okupatorjem, usoda pa je hotela, da so ga ujeli v Ribnici in odpeljali v taborišče v Italijo, po njeni kapitulaciji pa v Buchenwald. Bil je dober tovariš. Pri osvoboditvi Buchenwalda je bil v vojnih formacijah taborišča, kjer se je izkazal. Za svoje nesebično delo je prejel več odlikovanj.

Po težki bolezni je v Kopru umrl Miroslav Dovečar-Fric, rojen 31. marca 1913 v Ljubljani, nosilec Partizanske spomenice, rezervni podpolkovnik in aktiven družbenopolitični delavec.

Med mnogimi dolžnostmi, ki jih je opravljal med NOB, je bil politkomisar Brkinske čete in politkomisar odreda in brigade ter sekretar divizijskega komiteja 13. divizije.

Po vojni je bil tudi sekretar občinskega komiteja Sušak in direktor JAT-a.

Za svoje družbenopolitično delo je bil tovariš Miroslav Dovečar večkrat odlikovan.

Umrl je nosilec Partizanske spomenice 1941 tovariš Maks Kalan, rojen leta 1910 v Hotovljah pri Škofji Loki. Takoj po začetku vojne se je vključil v organizirano delo na terenu, v NOB pa je vstopil decembra 1941 v Poljansko četo. Bil je član rajonskega komiteja KP in rajonskega odbora OF za Selško in Poljansko dolino.

Po osvoboditvi je aktivno sodeloval v družbenopolitičnem življenju občine Škofja Loka.

Alojz Šturm

Rodil se je leta 1906 v malem zaselku Šturmi pri Livku na Kobariskem. Kot mladenič je deloval v prosvetno-izobraževalnem društvu in bil izvoljen za predsednika društva. Še preden je končal šolanje, je moral na odsluženje vojaščine v Italijo. Po končani vojaščini pa šolanja zaradi težkih gospodarskih razmer ni mogel končati. Leta 1929 je emigriral v staro Jugoslavijo, kjer je doživljal težke čase. Ker je bil član Sokola in se družil z naprednimi ljudmi, je bil večkrat zaprt. Leta 1941 so ga Italijani ponovno vpoklicali v vojsko in 1942. je začel delati za NOG. Partizanom se je priključil takoj po kapitulaciji Italije. Po vojni je začel aktivno delovati v vseh akcijah za priključitev Primorske k Jugoslaviji. Leta 1947 je postal tajnik KLO in do upokojitve opravljal razne funkcije v krajevnih organizacijah Livka in okoliških vasi.

Zdravko Polanc

Na Predmeji smo se avgusta lani poslovili od Zdravka Polanca, rojenega 1926. leta. Januarja 1943 je bil mobiliziran v italijansko vojsko, v delavski bataljon. Po vrnitvi domov leta 1943 se je vključil v NOV in bil borec 30. divizije, pozneje pa telefonist pri 9. korpusu. Po demobilizaciji iz JLA se je aktivno vključil v obnovo požgane vasi.

Jože Štarkelj

Na zagorskem pokopališču smo se lani poslovili od Jožeta Štarklja, rojenega 1913. leta v Zagorju. Zaradi svojega aktivnega dela in sodelovanja z OF, ki se je pričel že leta 1941, je bil zaprt, leta 1943 pa odveden v internacijo. Po vojni je prispeval svoj delež pri obnovi porušene domovine.

Konrad Rebernik

Lani je umrl predsednik krajevnih organizacij ZB NOV Voličina Konrad Rebernik. Rodil se je 1925. leta v Nadišecu. Že leta 1942 so ga Nemci zaprli in odpeljali na prisilno delo v Nemčijo in bil mobiliziran v nemško vojsko, iz katere se je priključil zavezniški armadi. Leta 1944 se je priključil jugoslovanski vojski - 5. prekomorski brigadi, s katero je prišel v Jugoslavijo. Po vojni je delal na odgovornih mestih. Za njegovo aktivno delo v družbenopolitičnih organizacijah, za zasluge med NOB pa je bil večkrat odlikovan.

Peter Adlešič

Oktobra lani je v Zagorju umrl predvojni komunist Peter Adlešič. Rodil se je 1905. leta v Adlešičih pri Črnomlju. V začetku okupacije leta 1941 je začel organizirano delati z OF. Zato je bil 1942. leta aretiran in poslan v taborišče v Padovo. Po vrnitvi iz taborišča se je preselil v Zagreb in leta 1943 začel ponovno delati za NOB. Po vojni je prišel v Zagorje in bil zelo aktiven na političnem in gospodarskem področju. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod.

V spomin na komandanta, generalmajorja Mića Došenovića

Naš Mićo

Vse pripadnike Šerčerjeve brigade in seveda tudi 14. divizije je prizadelo sporočilo, da je 20. decembra v Sarajevu nenadoma umrl generalmajor Mićo Došenović.

Nedolgo tega je slavil sedemdeseti rojstni dan. Rodil se je 15. oktobra 1917. v vasi Bošnjaci pri Sanskem mostu. Pred drugo svetovno vojno, vse do vpoklica na odsluženje vojaškega roka, si je služil kruh v domačem kraju kot gozdni delavec, po odsluženem roku pa se je posvetil varovanju državnih meja, in sicer kot poklicni graničar na madžarski meji. Po kapitulaciji jugoslovanske vojske se je vrnil v domaći kraj, kjer se je takoj vključil v priprave na oboroženo vstajo pri Drvarju.

Ze v prvem letu vstaje je pripadal proletarskemu bataljonu »Zdravka Čelara« ter sodeloval v znanem pohodu iz Bosanske krajine v osrednjo Bosno, kjer se je bataljon spopadel z izdajalskimi formacijami Draže Mihajlovića. V letih 1942 in 1943 je partizanal v krajiških enotah ter sodeloval med drugim v bojih na Kozari. Jeseni 1943. je bil kot namestnik komandanta bataljona 1. krajiške brigade poslan na tečaj oficirske šole pri vrhovnem štabu. Končal ga je z odliko in bil dodeljen skupini tečajnikov, ki jih je vrhovni poveljnik Tito napotil v Slovenijo.

Glavni štab slovenskih partizanov ga je razporedil v 14. divizijo, njen štab pa mu je tik pred napadom na

Kočevje dodelil dolžnost komandanta 1. bataljona Šerčerjeve brigade. Med znanim pohodom 14. divizije na Štajersko je prevzel namesto padlega Jake Riharja vlogo komandanta Šerčerjeve brigade, ki ji je nato poveljeval do konca junija 1944.

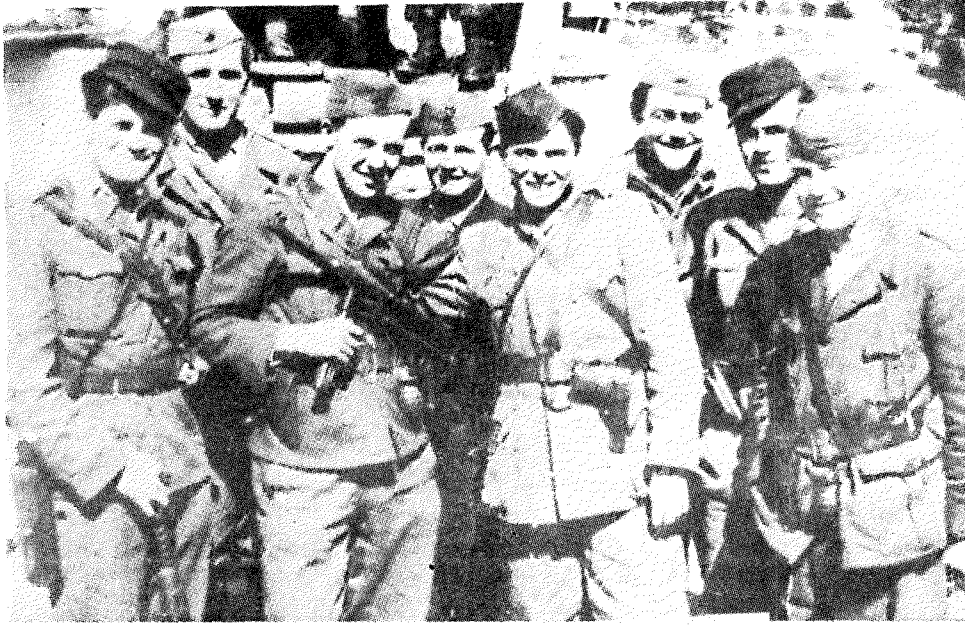
Tedaj je postal načelnik štaba 14. divizije, kar je ostal do izteka vojne. Po končani vojni, v svobodi, je bil med drugim poveljnik brigade iz sestave KNOJ, načelnik štaba divizije, na-

čelnik štaba vojaškega območja, pomočnik komandanta za zaledne zadeve vojaškega območja ter poveljnik vojaškega okrožja. Končal je tudi najvišje vojaške šole JLA. Komandant Mićo je in bo ostal v spominu borcev kot pogumen in preudaren starešina, katerega poglobitno vodilo je bila skrb za tovariše-soborce. Zaradi tega ni bil cenjen le v enoti, temveč tudi na terenu, kjer je enota delovala in se zadrževala. »Naš Mićo«, – ta vzdevek si je pridobil pred-

vsem na Štajerskem – je bil v pravem pomenu besede ambasador tovariških vezi med vojno kot tudi po njej. (Red bratstva in enotnosti z zlatim vencem je vsekakor zaslužen priznanje za njegovo nesebično delovanje med nami.)

Po odhodu v pokoj se je nastanil v Sarajevu, kjer se je posvečal predvsem zbiranju gradiva za monografije krajiških brigad. Žal je smrt prekmalu pretrgala njegovo delo.

Miha Butara-Aleks

Štab Šerčerjeve brigade od leve Gorazd Škoporec-Borut, Lojze Lovšin, Miha Butara-Aleks, Jože Zabukovec, Mićo Došenović, Ivan Kenk-Ivo: ter Bojan Skrk in Miha Cerin-Aleš (nista člana štaba)

Delovanje OF je bilo čutiti tudi med novinarji, predvsem pri časopisu Jutro, ki je bil za razliko od klerikalnega Slovenca liberalno obarvan

Odpor v uredništvu

Ludvik Mrzel, književnik in publicist, je na pobudo svojega kolega Lojzeta Novaka sklenil, da bo ustanovil novinarski aktiv OF. Naj na začetku omenim, da je Mrzel vse do aretacije februarja 1942 povezoval novinarje »navzgor« in jih na predlog Prežihovega Voranca septembra 1941 vključil v sestavo kulturne matice OF. Aktiv je bil ustanovljen 6. junija 1941. Boštjan Žagar, stenograf in urednik rubrike »Vesti iz Primorske« je zapisal, da mu je ta datum ostal živo v spominu, ker je Mrzel nagovor začel z ugotovijo, da sta minila »dva meseca od izbruha vojne, da so napredni protifašistični elementi pod vodstvom Partije že pred dobrimi petimi tedni ustanovili Fronto in začeli odpor proti okupatorju ter da je čas, da organizirajo odpor tudi v redakciji.«

Tega prvega sestanka sta se poleg omenjenih udeležila tudi Franc Slokar in Tone Janežič. Z OF so povezali še 9 uslužbencev uredništva in vzpostavili stike z delavci v tiskarni ter z brezposelnimi in upokojenimi novinarji, ki so se zbirali v Novinarskem domu v Gosposki ulici v Ljubljani. Po Mrzelovi aretaciji sta vodstvo in povezavo aktiva OF s kulturno matico in Vorancem prevzela Žagar in Franjo Puc.

Žagar je 27. in 28. maja 1941 objavil reportažo dr. Vita Kraigherja z naslovom Vojni dnevi na Hrvaškem, kjer je kritiziral stari poveljniški ustroj in vojaško dezorganizacijo. Piščevega imena Žagar ni zaupal uredniku. Poleg tega je vtihotapljal s šifro »U«, poleg datuma, prikrite podatke o nemških izgubah na vzhodni fronti.

Take in podobne vesti so kmalu vzbudile pozornost italijanske cenzure in visoki komisar Ljubljanske pokrajine Emilio Grazioli je zagrozil, da bo aktiv OF v Narodni tiskarni dal postreliti kot talce. Novinarji so vseeno nadaljevali z delom za OF. Julija 1942 so aretirali in zaprli Staneta Ravljana, ker je v Jutru objavil vest, da bo maša zadušnica za ustreljenim Tonetom Tomšičem.

Julija 1942 so aretirali Žagarja, mesec kasneje pa se je iz zaporov vrnil Mrzel. Žagar je bil v internaciji do aprila 1944 ko se je vrnil v Ljubljano, in se na zahtevo Puca in Nade Kraigher ponovno zaposlil v Jutru, ter povezoval novinarje s kulturniki. Novembra 1944 so bili aretirani štirje novinarji, člani OF, a so jih po intervenciji dr. Kalana namesto v Dachau odpeljali na prisilno delov Postojno, od koder so se po mesecu dni vrnil v Ljubljano. Februarja 1945 pa sta bila aretirana Puc in Žagar. 4. aprila so ju odpeljali v taborišče nad Ljubelj, od tam pa na Jezersko.

Ob osvoboditvi Ljubljane je v Narodni tiskarni, ki je tiskala Jutro, prevzel oblast svet delavcev in nameščencev, 9. maja 1945 ja le ta izdal odredbo, da se Jutro ukinja in zadnja izdaja zapleni. V odredbi je prepovedal tudi prisvajanje premoženja tiskarne, izplačevanje denarja, delavce in nameščence pa pozval k vestnemu opravljanju zaupanih jim poslov.

Lojz Tršan

V spomin na odvetnika dr. Mirona Bleiweisa-Trsteniškega

Bil je branilec preganjanih

Dr. Miron Bleiweis-Trsteniški, nekdanji odvetnik in branilec naših ljudi pred italijanskim vojaškim vojnim sodiščem v letih 1941–1943, nas je zapustil mirno in dostojanstveno tako, kot je živel. Bil je preprost človek, plemenit po rodu in srcu. V zadnjih letih sem ga večkrat obiskovala, bodisi na njegovem domu ali v bolnišnicah. Vedno sva obujala spomine na naš narodnoosvobodilni boj in na ilegalno delo v odvetniški pisarni. Čeprav je bil bolan, v mislih odsoten in utrujen, se je po govoru rad povrnil v tiste čase.

Doktor Bleiweis se je takoj po okupaciji povezal s svojim prijateljem Romanom Golobom in se pridružil sodelovanju v narodnoosvobodilnem gibanju. Svojo odvetniško pisarno je prepustil ilegalcem in aktivistom OF, tod so prirejali sanitetne in vojaške tečaje, bile so javke in tehnika, tudi začasno prenočišče ilegalcev pred odhodom na teren.

Poleti 1941. so odvetniki ustanovili matični odbor OF pri Advokatski zbornici. Kot član tega odbora je dr. Bleiweis posredoval pri okupatorskih oblasteh za aretirane aktiviste Osvobodilne fronte. Podkvestor Mario Ferrante mu je kmalu prepovedal spraševati za zaprte komuniste in partizane ter mu zagrozil z internacijo.

Doktor Bleiweis pa je pohitel v svojo pisarno in napisal vlogo, v kateri se je skliceval na biviš jugoslovanski zakon o advokatih. Vlogo je takoj odnesel kvestorju Ettoreju Messani, ki je tako obrazložitev sprejel na znanje. Od takrat je doktor Bleiweis ob vsaki priložnosti pred Italijani »mahal« z zakonom o advokatih, ki ga Italijani z okupacijo niso razveljavili.

Pred italijanskimi oblastmi in vojaškim vojnim sodiščem so lahko branili le odvetniki, ki so obvladali italijanski jezik. Zato

se je doktor Bleiweis s pomočjo znanja latinščine in francoščine kar najhitreje naučil italijanskega jezika z namenom, da je lahko pomagal našim ljudjem. Ničkoliko noči je prebedel ob sestavljanju zagovorov v italijanski, da mu je naslednji dan pri obrambi bolj teklo.

Od Osvobodilne fronte sta z odvetnikom Jakovom Petrovićem prejemale listke z imeni obtožencev, ki jih je bilo treba zagovarjati pred sodiščem. Te sta si razdelila, če pa jih je bilo preveč in nista sama zmogla obrambe, sta pritegnila še druge odvetnike. Oba sta v letih 1941–1943 zanemarila civilno prakso in se posvetila edino obrambi obtožencev pred italijanskim vojaškim sodiščem. Zato sta se velikokrat znašla v finančni stiski.

Po kapitulaciji Italije se je položaj spremenil. Domobranci so v primerjavi z Italijani bolje poznali Slovence in se pri njih ni dalo nič doseči v imenu starega zakona o advokatih. Z odvetnico dr. Ljubo Prenner sta kljub temu poskušala posredovati za nove zapornike v policijskih in sodnih zaporih, pa ju je poklical k sebi takratni policijski ravnatelj dr. Lovro Hacin in jima zagrozil, da ju bo aretirali in poslali v internacijo, če bosta karkoli napravila zoper »novi red«. Bila pa sta prva odvetnika v Ljubljani, ki sta si upala delati vloge na Komisijo za likvidacijo italijanskega vojaškega vojnega sodišča s predlogom za razveljavitev sodb. Rešitve teh vlog so sorodniki in aktivisti Osvobodilne fronte nosili slovenskemu Rdečemu križu, ki je pošiljal svoje delegate v Italijo, da so reševali obsojence iz zaporov.

Tudi doktorju Bleiweisu domobranci policija ni prizanesla. Ko ga je Advokatska zbornica postavila za prevzemnika pisarn aretiranih odvetnikov Stanka Tomšiča in

Viljema Muca, je šel povpraševati na policijo. Pridržali so ga pod obtožbo, da pomaga Osvobodilni fronti. Med zaslišanjem so ga soočili s predsednikom matičnega odbora OF odvetnikov Stankom Tomšičem, ki so ga bili na policiji hudo mučili. Bil je telesno in duševno strt. Rekel mu je: »Miron, kar priznaj, saj vse vedo!« On pa je vztrajal pri svojem zagovoru, češ da je dajal podporo samo za begunce.

Ko sem bila zadnjikrat na obisku v bolnici dr. Petra Deržaja, sva se pogovarjala o najinem zadnjem »podvigu«: poleti 1944 sem dajala njegovo odvetniško pisarno na voljo za sestanke okrožnega komiteja KPS, ki jih je vodila sekretarka Leopoldina Mekina-Neža. Po aretaciji njene odposlanke, ki sem ji izročala ključ, sem doživljala vrsto težav. On, moj šef, mi je bil takrat v veliko pomoč. Bil je utrujen. Ležal je z zaprtimi očmi. Prijela sem ga za roko in se poslovila.

»Veš, Vera, ampak NOB mi je še vedno sveta,« mi je rekel.

V imenu vseh, ki jih je doktor Bleiweis branil in jim reševal življenja, naša prisrčna zahvala.

Vera Hutar

Lisca
SEVNICA

SEVNICA
KRMELJ
ZAGORJE
SENOVO
BABUŠNICA

Priporočamo vam naše kakovostne izdelke!

Lisca

Revolucionarna izročila

Nadaljevati z dobrimi programi

Sprejeto poročilo o delu komisije za razvijanje revolucionarnih tradicij pri predsedstvu ZO ZZB NOVJ in program dela za leto 1988

Poročila iz republik in pokrajin, so bila na splošno dobro ocenjena.

Prek 700 sekcij in odborov po državi (na občinskih in medobčinskih ravneh) deluje uspešno, pri čemer je daleč najboljše razvijanje tradicij partizanskih enot in služb. Sekcije in odbori so tudi v minulem letu zbrali in

uredili velikansko množino zgodovinskega gradiva in pripomogli, da je izšlo več sto monografij o enotah in službah NOV in POJ.

V širjenju in poglobljanju vsebine izročil se spletajo tudi delovne vezi z mladinsko organizacijo, drugimi organizacijami, ki združujejo mladino, z Jugoslovansko

ljudsko armado, muzeji in inštituti ter vsemi, ki se kakorkoli ukvarjajo s spoznavanjem naše novejši zgodovine.

Ob pregledovanju in ugotavljanju številnih delovnih uspehov je zvezna borčevska komisija menila, da mora tudi v prihodnje podpirati in pomagati, da bi uspešnejše reševali predvsem finančne zagate na tem področju dela, hkrati pa je v sklepih te ko-

misije zapisano tudi, da podpira pobudo za ustanovitev posebne komisije (za razvijanje tradicij) v okviru Zvezne konference SZDL.

Ena temeljnih in hkrati tudi vseobsegajočih nalog omenjene komisije v letu 1988 pa ostaja skrb za reafirmacijo moralnih družbenih vrednot revolucije in njihovo dosledno vgrajevanje v sistem samoupravnih socialističnih odnosov.

A. J.

Zdravilišče Strunjan uspešno v letu 1987

Kako v novi predsezoni?

Pred iztekom leta 1987 se je še zadnjič sestal Paritetni odbor in obravnaval trenutno stanje v Zdravilišču Strunjan. Ob tem so se člani dogovorili tudi o novih cenah v prvem tromesečju 1988. leta. Predstavniki Krke (skrbniki) so pojasnili, da bodo končali poslovno leto 1987 s pozitivnim zaključnim računom, kar ni bilo navada v prejšnjih letih. Z okrepljeno propagandno dejavnostjo v SR Sloveniji, v Zagrebu, Sarajevu in Beogradu ter v tujini beležijo rahlo povečevanje zasedenosti zmogljivosti. V prvih devetih mesecih 1987. leta je bilo zdravi-

lišče zasedeno 74,4 odstotno. Povečuje se število zdravljenj: od 19,5 odstotkov v letu 1983 na 22 odstotkov v letu 1987. Raste število tujih gostov od 5,6 odstotkov na 18,5 odstotkov, samoplačnikov pa od 13,7 odstotkov na 19,7 odstotkov. Medtem pa število gostov – udeležencev NOB in VI pada, in sicer od 59,8 odstotkov v letu 1983 na 24,9 odstotkov v letu 1987. Vzroki za manjši obisk invalidov in borcev NOB so znani: visoke cene, nizke pokojnine, starost, bolezni, pošiljanje dela pacientov v zdravilišča zunaj SR Slovenije...

V zdravilišču Strunjan so

iz komercialnih pobud organizirali tudi oddajo »Prizma optimizma«, v tujini pa so uspeli pridobiti strukturno kvalitetnejše goste, zlasti za zdravljenje pulmoloških obolenj, saj imajo na voljo sodobno opremo, nove strokovne kadre in obnovljen objekt.

Posodobili so tudi pogoje za oddih in rekreacijo ter zdravljenje na obali. S sprostitvijo protiinflacijskih ukrepov glede investicijskih vlaganj namerava Krka posodobiti to zdravilišče in delno razširiti prostorske zmogljivosti za zdravljenje. Zato so zaprosili Zdravstveno skupnost Slovenije za razširitev indikacijskega področja še na rehabilitacijo poškodb in bolezni lokomotornega sistema. Upamo, da bo Zdravstvena skupnost pred-

log potrdila.

Glede novih cen za prvo trimesečje 1988. leta je paritetni odbor sprejel naslednji sklep:

Cene v Zdravilišču Strunjan v januarju, februarju in marcu 1988 (ob upoštevanju 20 odstotkov popusta na ekonomsko ceno), bodo znašale 16.800 din za udeležence NOB. Cene za gostinske oz. hotelske storitve za vojaške invalide bodo enake – 16.800 din, za zdravstvene storitve pa po nomenklaturi cen, ki jih določa Zdravstvena skupnost Slovenije.

V zdraviliščih Dolenjske in Šmarješke toplice pa kot doslej: 20 odstotkov popusta na ekonomsko ceno za udeležence NOB, (na podlagi potrdirila pristojnega občinskega odbora ZZB NOV).

Marjan Lenarčič

Iz našega zamejstva

Sekcijo bodo poimenovali po bazoviških junakih

V prostorih Partizanskega doma v Bazovici je bila skupščina, na kateri so člani sekcije VZPI-ANPI, ki deluje v sklopu Tržaškega partizanskega pevskega zbora »Pinko Tomažič«, poudarili potrebno ureditve pravnega stanja omenjene sekcije. Deluje že od leta 1975, ni pa imela svojega uradnega predstavništva. To so takoj izvolili in tako omogočili njeno delovanje v skladu s statutom borčevske organizacije VZPI-ANPI.

Veliko so razpravljali tudi o nepretrganem boju slovenske manjšine v Italiji, katere del so tudi mnogi nekdanji partizanski borci in aktivisti osvobodilnega gibanja, za doseg globalnega zaščitnega zakona, ki ga italijanski parlament pod raznimi izgovori že dolga leta ne sprejme.

Udeleženci so se še strinjali, da se bo sekcija odslej imenovala po bazoviških junakih – Bidovcu, Marušiču, Milošu in Valenčiču.

Iz bogatega programa Tržaškega partizanskega pevskega zbora P. Tomažič naj omenimo le najpomembnejše: 6. februarja bo v Lipici srečanje nekdanjih partizanskih borcev in aktivistov ter njihovih družinskih članov; 24. aprila bo slovesno poimenovanje sekcije VZPI-ANPI po bazoviških junakih, povezana z izvedbo nove kantate Janija Goloba »Še pomnite, tovariši«, ki so jo prvič zapeli štirje partizanski pevski zbori ob zaključku festivala Kurirček v Mariboru. 2. julija bo v Bazovici tradicionalni partizanski praznik, tokrat povezan z okroglo mizo borčevskih odborov in sekcij iz raznih dežel Italije.

Člani sekcije, ki so tudi pevci zbora, so se še dogovorili, da znotraj zbora organizirajo manjše pevske skupine, ki bodo lahko sodelovale na pogrebih bivših borcev in aktivistov in na manjših prireditvah.

J. O.

Dobra bera športnikov upokojencev v letu 1987

Športniki upokojenci iz Slovenije izpolnjujemo za misel še živečega 84-letnega Joška Torija. Pred petnajstimi leti je predlagal tolminskim upokojencem, ljubiteljem športa, naj se začnejo ukvarjati z zdravno rekreacijo. Začeli so organizirano balinirati, kegljati, šahirati, kolesariti in planinariti. To je bilo leta 1973. Dve leti pozneje je Zveza društev upokojencev Slovenije to idejo prenesla na celotno Slovenijo.

Poglejmo kako je potekalo pravkar pretečeno leto – 1987:

Lani so tekmovali v kegljanju, balinanju, streljanju, šahu, kolesarjenju, smučanju, ribištvu, planinarstvu in go-barstvu. Največ pristašev ima med upokojenci pa tudi med upokojenkami baliniranje.

V tekmovalne vrste se je lani vključilo precej novih športnikov upokojencev, ki jim šport tudi od prej ni neznan, saj so sodelovali že v svojih delovnih organizacijah.

Športniki upokojenci tekmujejo v občinskem, regijskem in republiškem merilu.

Na občinskih tekmovanjih je lani sodelovalo okoli 4500 tekmovalcev, na regijskih 1750 in na republiškem kakih 220. V Sloveniji imamo pri društvu upokojencev 350 športnih sekcij. Najbolj množično je bilo na regijskem tekmovanju v Ilirski Bistrici. Sodelovali so tekmovalci iz desetih občin. Na Primorskem pravijo temu dnevu »naša fešta«.

Prireditelji 12. republiškega tekmovanja so bili: Postojna v balinanju, Novo mesto v kegljanju in Trbovlje v šahu ter streljanju. Vsa srečanja so potekala brezhibno in veliko prispevala k razmahu športnega udejstvovanja med upokojenci. Toda čeprav je športna dejavnost upokojencev vedno bolj množična so finančna sredstva ves čas omejena. Upokojenci si seveda želimo, da bo športni program v letu 1988 uresničen kot doslej.

Povejmo še, da je Zveza društev upokojencev Slovenije organizator 4. tradicionalnega tekmovanja v smučanju, ki bo 18. februarja na Arehu.

V. B.

Smuk karavanških kurirjev

Krajevna organizacija ZB NOV Javornik–Koroška Bela organizira v počastitev 51-ih padlih kurirjev v Karavankah v času NOV Smuk karavanških kurirjev, ki se bo v nedeljo, 17. januarja v Javorniškem rovtu začel ob 10. uri.

Člani Zveze borcev in Koroških partizanov bodo nastopili v svoji kategoriji do 60 in nad 60 let (posamezno in ekipno).

Pisne prijave je treba poslati najkasneje do 14. januarja na naslov Organizacijski komite Smuka karavanških kurirjev, Cesta 13. Kidriča 37, 64270 Jesenice. V primeru starih vremenskih razmer bodo smuk

odjavili na radiu Jesenice 16. januarja ob 16. uri.

Za org. komite

tv-15naš TOVARIŠ

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – **Casopisni svet TV-15 naš tovariš**: MIRA SVETINA (predsednica); člani: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADAKŠKA, MILAN FILIPOČIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK in delegati: BLAŽ LAVRIČ, RK ZRVS SLOVENIJE, VLADIMIR DEJAN, IS SKUPŠČINE SR, MARINKA LEVIČNIK, SPIZ SRS

Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIHI – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: MIRANDA MRČELA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Koledar množičnih smučarskih prireditev za borce v januarju 1988

10. januarja – DRAŽGOŠE

»Po poteh partizanske Jelovice«, 10 km – tekmovanje patrolj TO, planinski pohod za borce.

10. januarja – OSANKARICA

»Pohorski bataljon«, 8 km – tekmovalje.

17. januarja – CERKLJE

»Cerkljanski smučarski tek Gorenjskega odreda«, 5 km – skupinski pohod na smučeh.

17. januarja – JAVORNIŠKI ROVT

»Smuk karavanških kurirjev«

24. januarja – DUPLJE

»Po poteh Kokrškega odreda«, 5 km – skupinski pohod na smučeh.

31. januarja – BLOKE

»Bloški teki – Dakijev tek«, 7 km – tekmovalje.

Borci ne plačajo štartnine. Pohodi – tekmovalja za borce bodo 5 minut po štartu zadnje skupine. Prijave na štartu. Za podrobnejša navodila spremljajte radio in dnevno časopisje.

Program

31. spominske prireditve Po poteh partizanske Jelovice 1988

9. januarja ob 11. uri

Smučarski tek na 10 km za ekipe Jugoslovanskega smučarskega pokala Maršal Tito

9. januarja ob 24. uri

pohod Po poti Cankarjevega bataljona (od Valtarskega vrha do Dražgoš)

10. januarja ob 6. uri

pohod Po poti Škofjeloškega odreda (iz Škofje Loke do Dražgoš)

10. januarja ob 7. uri

pohod Po poti Gorenjskega odreda (iz Soteske v Bohinju prek Jelovice do Dražgoš)

10. januarja ob 8. uri

odprto patrolno tekmovalje smučarskih patrolj enot TO SR Slovenije

10. januarja ob 8. uri

pohod Po poti heroja Iva Slavca-Jokla (iz Strazišča do Dražgoš)

10. januarja ob 8. uri

tek ekip ZRVS in ZSMS Po poti heroja Kebe-ta (iz Kroke do Dražgoš)

10. januarja ob 10. uri

pohod Po poti herojev Staneta Žagarja in Jožeta Gregorčiča (od Rudna do Dražgoš)

10. januarja ob 10. uri

pohod Po poti heroja Antona Dežmana-Tončka (iz Kroke – Jamnika do Dražgoš)

10. januarja ob 10. uri

Veleslalom za cicibane (na slemenu v Dražgošah)

10. januarja dopoldne

pohod Po poti Prešernove brigade (od Prtovča čez Ratitovec v Dražgoše)

Osrednja slovesnost bo pred spomenikom v Dražgošah 10. januarja ob 12. uri.

Protestna izjava delegatov OK SZDL Radovljica

Na programsko volilni seji občinske organizacije SZDL Radovljica so delegati razpravljali tudi o stanju, kakršnega je povzročila raznorodovalna politika vodilnih nemških nacionalnih strank, zlasti po predlogu novega pedagoškega modela, ki ločuje slovenske otroke od otrok večinskega naroda na avstrijskem Koroškem.

V protestni izjavi so delegati OK SZDL Radovljica odločno obsodili takšno početje in pritiske na slovensko narodno skupnost. Sočasnno pa so izrazili vsestransko moralno podporo in solidarnost s koroškimi rojaki v njihovem boju za svoje pravice.

Protestno izjavo je OK SZDL Radovljica poslalo v vednost Narodnemu svetu koroških Slovencev in Zvezi slovenskih organizacij v Celovcu.

JR